

”Av födsel och ohejdad vana”

Muminmuggssamlade som identitetsskapande process

Johan Bergman   35786
Pro gradu-avhandling i Nordisk
Folkloristik
Handledare: Lena Marander-Eklund
Fakulteten för Humaniora, Psykologi
och Teologi
Åbo Akademi
2018

**ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH
TEOLOGI**

Abstract avhandling pro gradu

Ämne: Nordisk folkloristik	
Författare: Johan Bergman	
Arbetets titel: ”Av födsel och ohejdad vana” Muminmuggssamlade som identitetsskapande process	
Handledare: Lena Marander-Eklund	Handledare: Jacob Löfgren
<p>Sammanfattning</p> <p>Under 2010-talet har Arabias muminmuggar blivit mycket populära samlingsobjekt. Det är numera vanligt förekommande föremål i finländska hem. Avhandlingen är en studie om fenomenet muminmuggssamlade och syftet med avhandlingen är att se om och hur samlande och bruket av muminmuggar kan ses som identitetsskapande processer.</p> <p>Materialet för studien är svaren från en frågelista om samlande och bruket av muminmuggar. Frågelistan spreds främst över det sociala mediet Facebook via grupper för muminmuggssamlare. Svaren från frågelistan består av 515 svar från främst Finland och Sverige, men också övriga Norden och Europa. Drygt hälften av svaren har använts i studien, svaren från Finland och de svar som på något vis tar upp begreppen Svenskfinland och/eller finlandssvensk. Metoden i studien är en tematisk närläsning av materialet, med fokus på identitetsskapande processer hos informanterna.</p> <p>I avhandlingen används Russel Belks definition av samlande som en aktiv, selektiv och passionerad process. Informanternas identitet ses som en enhet med tre aspekter som Birgitta Svensson lagt fram, den självupplevda, den man uppvisar åt andra och den identitet andra tillskriver en. För att ge muminmuggarna en viss agens används ett materialitetsbegrepp influerat av bland andra Alfred Gell och Timothy Dant.</p> <p>Resultatet av studien är att samlande och bruket av muminmuggar är ofta en identitetsskapande process. Det finns flera olika processer. Samlandet i sig kan ge en samlaridentitet, även om samlandet kan vara mer passivt än vad Belks definition tillåter. Muminmuggarnas materialitet, deras förmåga att påverka de som dricker ur dem, möjliggör också en identifiering med motiven på muggarna, exempelvis genom favoritmuggar och val av mugg enligt humör. Slutligen kan samlandet av muminmuggar upplevas som ett sätt att upprätthålla en finlandssvensk identitet, både bland finlandssvenskar bosatta i Finland och utomlands.</p>	
Nyckelord: Samlare, Muminmuggar, Tove Jansson, Svenskfinland, Identitet, Materialitet	
Datum: 8.11.2018	Sidoantal: 73

Innehåll

Introduktion	4
Syfte	5
Avhandlingens upplägg	6
Bakgrund	7
Tove Jansson och Mumin	7
Muminmuggar	11
Vad är en finlandssvensk?	12
Material	14
Frågelistor	14
Frågelistan	15
Närläsning	18
Självreflektion och positionering	19
Teori och metod	20
Samlande	21
Identitet	24
Materialitet	27
Avgränsning och urval	30
Analys	32
Att samla på Muminmuggar	32
Att identifiera sig med en mugg	39
Muminfigurernas identifikationsfaktor	40
Muminmuggens materialitet	41
Informanternas identifikationsprocesser	43
Den finlandssvenska identiteten	50
Mumindalen som metafor för det finlandssvenska	50
Muminmuggarna som metafor för det finlandssvenska	52
Åläningar och muminmuggar	55
Finlandssvenska emigranter	56
Resultat	60
Avslutande diskussion	63
Sammanfattning	67

Introduktion

Välkomna till min avhandling. Stig in och häng av er ytterrocken. Kaffet puttrar redan här i perkolatorn och är det inte en härlig doft av nybakat? Seså stig på, stig på. Här i det lilla köket har jag ställt i ordning, akta huvudet lite för det är lågt till tak här. Ja muggarna har vi här i vitrinen precis intill fönstret med den ljuvliga havsutsikten. Vilken mugg får det lov att vara idag? Kanske lilla My? Eller är du mera av en Stinky?

Idag finns Muminrollet och hans kamrater nästan överallt. Vi ser dem på påslakan, sugrör och kanske framförallt på muminmuggar. Även om det är länge sedan de tog steget ut ur den litterära texten och dök upp i tv-rutan och började kommersialiseras, så tycks muminvärlden verkligen ha exploderat in i vår verklighet. Under mitt liv har någonting hänt, från att ha sett Mumindalens invånare i barnsammanhang, på tv eller på en liten ryggsäck eller godispåse under 1990-talet, plötslig finns Muminrollet hemma hos bekanta och vänner i vuxen ålder i form av otaliga muminmuggar. Helt vanliga människor kan idag ha 30-40 muggar hemma och ingen höjer på ögonbrynen. I mitt stilla sinne tänker jag att 16 ändå borde räcka för en servis. Muminmuggen har blivit ett fenomen. I Finland är de omöjliga att komma undan, de finns i matbutiken, på kryssningsfartyg och hemma hos din kusin. De färgglada Teema-muggarna med Mumin har funnits i snart 30 år och deras popularitet syns tydligt i det finska samhället.

Under hösten 2015 skapade jag frågelistan *Muminmuggar samlade och bruk* som ställde frågor om hur och varför man samlar på Muminmuggar och hur man använder sina muggar till vardags. Min förhoppning var att några eldsjälar till samlare skulle ge mig en handfull intressanta svar jag kunde bygga ett material ifrån. Under ett par månader kom det in drygt 500 svar till frågelistan, främst svar från Finland och Sverige, men också från övriga Norden och Europa.

Svaren är väldigt varierade, men tack vare mängden svar kommer vissa kulturella mönster tydligt fram. Det är tydligt att väldigt många av de som svarat på frågelistan

känner en stark samhörighet med Tove Janssons muminfigurer, och det är en av orsakerna till varför de samlar. Ett bra exempel är en äldre man från Stockholm som på frågan varför han samlar skriver: ” Jag är muminfantast av födsel och ohejdad vana.” (IF 2015/027:477)

Syfte

Syftet med avhandlingen är att se om och möjligen hur samlande och bruket av muminmuggar kan tolkas som identitetsskapande processer, det vill säga hur de som samlar på och/eller använder muminmuggar konstruerar identiteter i sina svar om muminmuggar och samlandet av dem. För att nå syftet ställer jag följande frågor. Hur förhåller sig muminmuggssamlare till en samlaridentitet? I materialet förekommer många olika typer av samlare och alla är inte bekväma med epitetet. Hur man kan identifiera sig med muminmuggarnas motiv? Vad är det som gör att Mumindalens invånare är så enkla att relatera till? Hur spelar muggarnas materialitet in i de möjliga identitetsskapande processerna? Materialitet är ett begrepp som ger muggarna en möjlighet att påverka oss människor, trots att de inte har en inneboende vilja och handlingsförmåga. Den sista frågan är om det finns en möjlig koppling mellan muminmuggssamlandet och en upplevd finlandssvensk identitet.

I avhandlingen närmar jag mig materialet genom tre teoretiska begrepp, samlandet, identitet och materialitet. Materialet för avhandlingen är svaren på frågelistan jag skapat, som framförallt är riktad till personer som samlar på muminmuggar.

Avhandlingen ska ses som en kvalitativ studie av frågelistans svar. Det går därför inte att göra anspråk på att det som framkommer i analysen är representativ för alla som har muminmuggar eller samlar på dem. Målet är att nå en förståelse för och ge en inblick i fenomenet.

Den här avhandlingen skrivs inom ämnet folkloristik. Folkloristik kan definieras som informell traditionell kultur (McNeill 2013, 14). Begreppet informell innebär i det här sammanhanget att folkloren varierar i form och funktion, det finns inte någon variant av en berättelse som är mer värd än någon annan. Det är till skillnad från något formellt och styrt, där den officiella varianten är den korrekta. Tradition

definieras inom folkloristik som något som traderas från en grupp till en annan, eller från person till person (McNeill 2013, 13). Att samla på och bruka muminduggar kan ses som en del av kulturen vilken dels varierar, alltså hur man samlar och använder (om man alls använder) sina muggar, och dels traderas, det vill säga att samlandet och användandet kan överföras från någon till någon annan.

Avhandlingens upplägg

I bakgrundskapitlet tar jag upp författaren Tove Janssons och hennes mest kända skapelse, Mumindalen och dess invånare. Därefter presenteras muminduggens produktion, de olika muggarna och muminduggen som fenomen idag. Vidare tar jag upp begreppet finlandssvensk, en kort historik om begreppet och forskning kring den språkliga minoriteten. Avslutningsvis positionerar jag mig i förhållande till mitt material.

Metodkapitlet består av en redogörelse av frågelistan som metod och material. Jag tar också upp begreppet närläsning, den metodologiska infallsvinkel som används i analysen. Därefter följer en presentation av de övergripande dragen och metadata från frågelistan, det vill säga informanternas kön, ålder och härkomst. Jag tar också upp fördelar och nackdelar med ett så stort material.

Teorin består av tre begrepp, samlande, identitet och materialitet. Frågelistan är riktad till samlare och syftet med avhandlingen berör också samlandet, därför är det viktigt att utröna vad begreppet samlande innebär. Under genomläsningen av svaren från frågelistan skönjde jag flera kulturella mönster som berörde informanternas identitet, så begreppet blev för mig en självklar del av avhandlingen.

Materialitetsbegreppet är en viktig del för att kunna närma sig vad muggarna kan göra med samlarna och deras bekanta eftersom det möjliggör en viss agens i muggarna. I kapitlet presenterar jag också hur jag gått till väga då jag valt ut de svar som presenteras i analysen.

Analysen av materialet är tredelad. Jag undersöker hur muminduggssamlandet passar in i en vedertagen samlaridentitet. Vidare analyseras hur informanterna kan

identifiera sig med muminkaraktererna som står som motiv på muminmuggarna. Slutligen tar jag upp hur samlandet av muminmuggar kan upplevas som en del av en finlandssvensk identitet.

I resultatkapitlet det avslutande kapitlet tar jag kort upp några av de kulturella mönster jag skönjt som inte är med i analysen och föreslår vidare forskning i materialet. Jag diskuterar också de fynd jag gjort under min analys och bjuder läsaren adjö.

Bakgrund

Eftersom min avhandling handlar om personer som samlar på och brukar muminmuggar, framförallt finlandssvenska sådana, bör vi tala om Tove Jansson då hon var en finlandssvensk författare och skapade mumifigurerna som står som motiv på muggarna. I kapitlet ger jag en återblick över Tove Janssons liv och mumintrollens framväxt. Jag tar också upp muminmuggarna, deras motiv och produktionen. Sist följer en kort historik och nutida forskning om begreppet finlandssvensk, samt var den här avhandlingen passar in i sammanhanget.

Tove Jansson och Mumin

Tove Jansson är en av Finlands mest kända författare. Hennes verk har utgivits på över 30 språk (Nationalencyklopedin). Hennes mest kända skapelse är muminvärlden, och det är därifrån muminmuggarna fått sina motiv. Den här delen består av en historik över Tove Jansson och muminvärlden, samt kommersialiseringen av muminvärlden och hur Tove Janssons förhöll sig till det. Presentationen av Tove Jansson baserar sig framförallt på litteraturvetaren Boel Westins gedigna biografi *Ord, bild, liv* (2007).

Tove Jansson föddes 9 augusti 1914 till konstnärsparet Viktor Jansson och Signe Hammersten. Redan som 14-åring börjar hennes konstnärsbana med ett par illustrationer i ett par tidskrifter (Westin 2007, 19). Även om Tove Jansson idag kanske mest är känd för sina muminberättelser såg hon sig själv främst som konstnär. Mellan 1930 och 1933 studerade hon konst på tekniska högskolan i Stockholm och 1937 ställde hon ut konst på Konstnärsgillet i Helsingfors. År 1938 fick hon ett stipendium för att åka till Paris där hon spenderade tid på flera konstskolor och utvecklade sitt målande. Under sin tid i staden bodde hon på ett hotell med en koloni av finska konstnärer (Westin 2007, 96). Senhösten 1939 gör hon en resa till Italien där hon skriver ett par noveller med en stil och beskrivningar som påminner om det som ska bli hennes karakteristiska muminberättelser. Exempelvis har landskapen i novellen från Verona ett dramatiskt och explosivt landskap som påminner om det från Kometjakten (Ibid.105)

Under 1940-talet arbetade hon i Helsingfors, bland annat som illustratör åt den satiriska tidskriften *Garm*, där hon tecknade flera nidsbilder av Hitler och Stalin. Hon trivdes på tidskriften och jobbade för *Garm* i drygt femton år och gjorde över 500 illustrationer för tidskriften. Under den tiden fick hon epitetet ”Finlands obesträtt främste skämttecknare”(Westin 2007, 108–114). Under krigstiden målade Tove Jansson aktivt konstverk och får trots den oroliga konstmarknaden flera av sina verk sålda (Ibid. 141).

Mumintrollet så som vi känner det idag fick sitt startskott 1945 med boken *Småtrollen och den stora översvämningen*, en bok hon arbetat på redan under åren 1939–1940. Tove Jansson själv hade en annan titel i åtanke för boken, *Mumintrollets underliga resa*, men förlaget var tveksamt inställt då ingen ännu kände till mumintrollen (Ibid. 177). Hennes debutbok gick nästan obemärkt förbi. Begreppet mumintroll kommer från Tove Janssons morbror Einar. Under hennes barndom var hon och hennes familj på besök hos morbrodern i Stockholms skärgård och den unge Tove brukade snatta från skafferiet. För att få stopp på snatteriet sa morbrodern att mumintrollet skulle komma och ta Tove om hon inte slutade (Ibid. 167). Tove Janssons första offentliga mumintroll syntes i en svit landskapsakvareller hon målade under 1930-talet, de var då svarta figurer i landskapen (Ibid. 170). 1946 publicerades Tove Janssons andra muminbok *Kometjakten* (Senare kallad *Kometen kommer*).

Kometjakten särskiljer från annan samtida nordisk barnlitteratur då den har ett betydligt alvarligare tema, jordens undergång. Boken kan ses som en skildring av livsförhållandena i det krigshärjade Finland under 1940-talet (Ibid. 196).

Tove Jansson fick sitt genombrott med mumintrollen i och med utgivningen av *Trollkarlens hatt* år 1948 (Nationalencyklopedin). I boken fyller hon ut muminvärlden och introducerar bland annat Tofsan och Vifslan, kodnamn på Tove Jansson och Viveka Bandler som ett par år tidigare inlett en kärleksrelation (Westin 2007, 205). Boken blev också hennes första verk som översattes till engelska. Översättningen var svår på grund av Toves egna muministiska stil. Översättningen gjordes av flera personer och gick igenom av Tove och hennes bror Lars eftersom speciellt namnen är svåröversatta. Hon började teckna sina första muminserier år 1949 åt tidskriften *Ny Tid* (Westin 2007, 239). År 1954 publicerades hennes serier i en av världens då största tidningar, brittiska *Evening News* som då hade en upplaga på tolv miljoner exemplar. I och med den brittiska serien blev Tove Jansson världsberömd. Totalt kom hon att teckna 14 olika berättelser i serieformat för *Evening News* fram till 1960 innan hon lämnade över arbetet åt sin bror Lars (Ahola, 2014).

Under 1950-talet ger Tove ut tre muminböcker, *Muminpappans bravader*, *Farlig midsommar* och *Trollvinter*, samt bilderboken *Hur gick det sen* (Westin 2007, 259). Det är också under 1950-talet som kommersialiseringen av muminvärlden kom igång (Westin 2007, 293). I mitten av 1950-talet ordnade Stockmann muminmarknader där figurerna såldes i olika former, som till exempel tyg, keramik och ritblock. Också i Sverige kom kommersen igång och 1957 öppnade NK i Stockholm en särskild muminavdelning i anslutning till deras leksaksavdelning (Ibid. 296). Tove Jansson blir under tiden mer frustrerad då upphovsrättsfrågor blir en allt större del av hennes vardag. Mumintrollen växer till omåttliga proportioner och Tove Jansson skriver i ett skede att hon ”kunde kräkas på mumintroll”(Ibid. 293).

Efter *Trollvinter*, som kom ut 1957, blev Tove Jansson geniförklarad (Ibid. 331) och hon uppmärksammades med en rad priser, bland annat Elsa Beskow-plaketten och Svenska Litteratursällskapets pris. År 1960 gav hon ut bilderboken *Vem ska trösta knyttet* som blev en omedelbar succé och är idag en av hennes mest älskade berättelser (Ibid. 354). Tove Janssons novellsamling *Det osynliga barnet* ges ut 1962

och boken *Pappan och havet* 1965. Den sista muminboken, *Sent i november*, gavs ut 1970, 25 år efter att den första boken getts ut (Ibid. 416). Boken särskiljer sig från de andra eftersom mumintrollen inte syns till i boken.

Tove var väldigt medveten om hur hon ville att muminvärlden skulle kommersialiseras och hade en stark påverkan i valet av produkter som fick beprydas med hennes karaktärer (Schroeders & Forsström, 2017). 1979 startade hon Moomin characters för att ha kontroll över rättigheterna till Mumin. Efter hennes död 2001 ansvarar Moomin characters över hennes konstnärliga arv.

Under Tove Janssons liv figurerade hennes mumintroll i en rad olika medier, exempelvis i ett flertal teateruppsättningar. Den första pjäsen, ”Mumintrollet och Kometen” hade premiär på Svenska Teatern i Helsingfors år 1949. År 1974 satte Nationaloperan i Helsingfors upp en opera med mumintema, ”Muumioopera” (Westin 2007, 519–523). På 1990-talet upplevde mumintrollen en renässans tack vare den finsk-japansk animerad tv-serien *I Mumindalen*. Den började sändas i Finland och Sverige 1991 och spreds sig till 100 länder med sina drygt 100 avsnitt (Ibid. 505).

År 1993 öppnade Muminvärlden i Nådendal, en nöjespark med mumintema (Ahola 2014). Idag har Muminvärlden omkring en kvarts miljon besökare årligen (muminvarlden.fi). Tove Jansson och hennes partner Tuulikki Pietälä donerade 1986 en stor samling till Tammerfors konstmuseum. Samlingen innehåller flera originalteckningar och målningar från Tove Janssons böcker och 38 stora tredimensionella dioraman av olika scener ur muminberättelserna som Tuulikki Pietilä skapat tillsammans med Tove Jansson och deras bekanta Pentti Eistola(muumimuseo.fi).

Tove Jansson gick bort i juni 2001. Innan det han hon få en rad utmärkelser och priser, hon blev filosofie hedersdoktor vid Åbo Akademi, och erhöll professorstitel 1995, och har bland annat blivit tilldelad pro Finlandia priset. Hennes arv lever kvar idag, till exempel genom muminböckerna, muminserierna och hennes konstverk.

Muminmuggar

Muminmuggarna så som de ser ut idag började tillverkas 1990 av Arabia med illustrationer av Tove Slotte. Själva muggen, Teema-muggen, är designad av keramikern Kaj Franck på 1950-talet. Slottes illustrationer är starkt influerade av Tove Janssons originalverk och Slotte har medvetet valt att överföra Tove Janssons egna motiv till muggarna och inte använda nyare material, till exempel från tv-serien (Moomin.com). I skrivande stund finns det 89 olika motiv varav 21 av dem är i produktion idag. Motivet på muggen är oftast en karaktär från Mumindalen som företar sig något, till exempel Muminrollet som dyker eller Mårran som står ensam vid en fotogenlampa i mörkret. Muggarna karakteriseras också av bakgrundsfärgen till motiven, till exempel den orangea muggen med hattifnattarna, den gula (och äldre) lilla My-muggen och så vidare (Moomin.com). De finns också säsongmuggar och specialmuggar. Säsongmuggar finns i två sorter, sommar och vinter. De har oftast ett mer levande motiv med solsken och grönska eller snöyra och halsdukar till exempel. Specialmuggarna är gjorda för vissa specifika tillfällen. Till exempel Fazermuggen från 2004 och Tove 100-år, en mugg där var sjätte tillverkad mugg hade ett litet par glasögon som motiv på insidan av muggen, och de två Håll Sverige rent muggarna från 2014 och 2015. Muggarna som inte längre är i produktion cirkulerar på lopptorg och auktionssidor på nätet. Speciellt de äldsta muggarna och vissa specialmuggar är idag mycket eftertraktade, som Fazermuggen som senast i mitten av februari såldes för över 8500€ på en svensk auktionssajt (Österholm 2018). Enligt sajten kallade köparen muggen för "Muminmuggarnas Rolls Royce". Under mumindagen, den nionde augusti, 2018 lanserades en specialmugg som endast såldes under en dag. Köerna till butikerna var långa och redan under samma dag såldes muggen för flera hundra euro på olika auktionssidor på nätet. (Klingberg 2018). Teemamuggen är inte de enda muggen som bepryfts med Muminmotiv, den första muminmuggen var en var en del av en leksaksservis från Arabia från slutet av 1950-talet (Kovanen 2005, 14), den är sedan länge tagen ur produktion, och idag producerar även det japanska företaget Yamaka Muminmuggar. Tidsmässigt sammanfaller produktionen av Muminmuggarna med lanseringen av den finsk-japanska animerade tv-serien Berättelser från Mumindalen som introducerades

1990–91 och som blev väldigt populär (Mäkelä 2014).

Vad är en finlandssvensk?

Finlandssvenskar är den svensktalande minoriteten i Finland. År 1880 var första gången den svenskspråkiga och finskspråkiga befolkningen i Finland räknades separat. Finland hade vid den tiden ungefär 14 procent av befolkningen med svenska som modersmål (Lönnqvist 2001, 16). Finlandssvenskarna var inte då inte den gemenskap den upplevs som idag och begreppet finlandssvenskar var inte ännu myntat. Under den tiden var benämningen svenskar i Finland, och den ideologiska föreställningen var att de svensktalande var just svenskar och inte finländare som man anser idag (Ibid. 18). Föreställningen om ett Svenskfinland växte fram i början av sekelskiftet av 1800- och 1900-talet och inspirerades av den finskspråkiga nationalismen under samma tid. Under Finlands självständighetsprocess 1917–1918 blir svenskan ett av Finlands två nationalspråk och finlandssvenskarna erhåller en språklig minoritetsstatus (Ibid. 17).

År 2017 hade 5,6 procent av Finlands befolkning svenska som modersmål (Klinkmann, Henriksson & Häger 2017, 10). Finlandssvenskar är inte bara en språkminoritet utan en etnisk grupp enligt följande kriterier: Självidentifikation, genealogi, kultur och organisationer (Allardt & Starck 1981). Ett exempel på självidentifikation är att i Finland registreras alla stadigvarande invånare enligt modersmål, något som går att ändra om man så önskar (Klinkmann, Henriksson & Häger 2017, 10). Släktskapet, genealogin, är mer direkt då det endast krävs en förälder eller far-/morförälder för att vara finlandssvensk ur en genealogiskt perspektiv. Till genealogin hör också idén om att alla finlandssvenskar känner varandra, eller åtminstone att finlandssvenskar alltid har gemensamma bekanta (Ibid.). Det kulturella är språkligt, det vill säga att den kultur som erbjuds på svenska i Finland ses som finlandssvensk. Svenskfinland är också omgärdat av en rad organisationer med allt från kultur- och idrottsföreningar som har endast svenskspråkig verksamhet, fonder och stiftelser som möjliggör mycket svenskspråkig verksamhet i landet till exempel Svenska folkpartiet och Svenska Finlands Folkting (Ibid.). I Finland är finlandssvenskar enbart en språklig minoritet och har inte samma

lagstadgade särställning som vissa andra minoriteter så som samer, romer och gammalryssar. Finlandssvenskar är inte heller en enhetlig grupp. Bland annat upplever delar av befolkningen sig som en minoritet inom minoriteten på grund av regionala eller religiösa orsaker (Klinkmann, Henriksson & Häger 2017, 12).

Inom traditionsvetenskaperna har det forskats mycket om Svenskfinland och finlandssvenskar. Den senaste forskningen utkom i antologin *Föreställda finlandsvenskheter: intersektionella perspektiv på det svenska i Finland* som kom ut 2017 där åtta forskare från olika akademiska fält, bland annat folkloristik, religionsvetenskap och geografi, försöker svara på frågan ”vad är det svenska i Finland?”. De tar bland annat upp snusförbudet i Finland, spinnfiske och Österbotten som bibelbälte i en finlandssvensk kontext. Folkloristen Sven-Erik Klinkmanns *I fänrikarnas, martallarnas och dixiegranars land* från 2011 är en kulturanalytisk studie av Svenskfinland. Han tar bland annat upp Mumindalen som metafor för Svenskfinland, något som jag återkommer till senare i avhandlingen. Tidigare har antologin *Gränsfolkets barn* från 2001 också utforskat finlandssvensk marginalitet och självhävdelse ur ett kulturanalytiskt perspektiv. Också samhällsvetenskaperna har forskat om Finlandssvenskar, till exempel Erik Allardts och Christian Starcks *Språkgränser och samhällsstruktur: finlandssvenskarna i ett jämförande perspektiv* från 1981 och Susan Sundsback och Fredrica Nyqvists *Det finlandssvenska sociala kapitalet. Fakta och fiktion* från 2010.

Den här avhandlingen är en del av de ovanstående forskningsområden, och kanske framförallt bidrar till förståelsen om muminkaraktärerna och Mumindalen. Till det akademiska som avhandlats om finlandssvenskar kan avhandlingen ses som en liten del av pusslet. Inom litteraturvetenskapen har det skrivits mycket om Tove Janssons författarskap, till exempel Boel Westin (1988 & 2007) och Tuula Karjalainen (2013). Också Tove Janssons konstnärskap har behandlats akademiskt, till exempel i Karjalainens bok *Tove Jansson: Lust att skapa och leva* (Karjalainen 2016). Däremot har det skrivits förhållandevis lite om den animerade tv-serien eller andra verk och produkter kopplade till Tove Janssons skapelser. Exempelvis i Boel Westins mycket utförliga biografi över Tove Jansson så nämns tv-serien *I Mumindalen* endast i förbifarten i bokens sista sidor (Westin 2007, 505). Inom folkloristik lägger man

ingen värdering på olika kulturella uttryck (McNeill 2013, 10), som till exempel en skönlitterär bok, en animerad tv-serie eller motiv på kaffemuggar. Allt som berör Mumindalen ses som en del av samma tradition. Avhandlingen blir ett därför ett nytt bidrag till akademiska avhandlingar om muminvärlden och Tove Jansson.

Material

Valet att samla in ett material om Muminmuggar och de som samlar på dem var en ganska långsam och undermedveten process. I något skede lade jag märkte jag att de fanns överallt i butiker, hos vänner och bekanta. Muggarna tycktes också allt oftare dyka upp i diskussioner vid kaffebordet. Någonstans längs vägen insåg jag Muminmuggarna blivit ett fenomen. För att komma åt fenomenet valde jag att använda en frågelista. I det här kapitlet går jag igenom frågelistan som metod och förklarar begreppet närläsning. Sedan tar jag upp processen kring min egen frågelista, hur den spreds och innehållet i den i stora drag.

Frågelistor

Frågelistor har använts av folklorister och etnologer sedan början av 1900-talet (Hagström & Marander-Eklund 2005, 9). De tidiga frågelistorerna skickades ut av de nybildade nordiska arkiven och besvarades av Ortsmeddelare i socknar och landskap. Ortsmeddelarnas uppgift var att ta kontakt med sagesmän och sageskvinnor i sina hemtrakter för att samla upp arkivens önskade kunskap. Ortsmeddelaren hade en annan funktion än vad dagens informanter har. Hen skulle samla in fakta och kunskap som ansågs representera orten, medan dagens informanter främst representerar sig själv (Ibid. 11). Dagens frågelistor är alltså mera ute efter informanternas egna erfarenheter och åsikter snarare än kollektiva åsikter från hemsöcknen.

De nordiska folkkultursarkiven, Svenska Litteratursällskapet i Finland, Folklivsarkivet i Lund och Norsk Folkemuseum med flera, har idag egna nätverk av informanter. Dessa nätverk består av personer med olika bakgrunder, även om det finns en stor överrepresentation av kvinnor. Medelåldern är också förhållandevis hög i dessa nätverk. Därför är inte frågelistan representativ för hela befolkningen. Det är inte heller dess primära funktion (Hagström & Marander-Eklund 2005, 13) då kulturvetenskapliga frågelistor ofta resulterar i kvalitativa studier på basis av det material som skapats.

Frågelistan var inte en självklar metod att använda. Det finns till exempel gott om material om Muminmuggar och samlande på internet, på bloggar och i Facebookgrupper. Ett annat alternativ hade varit att göra intervjuer. Jag valde frågelistan eftersom det är en snabbare och mer effektiv insamlingsmetod än intervjuer, och kan öppna upp för ett mer ingående och reflekterande material än de bloggtexter jag letade upp i början av min avhandlingsprocess (Hagström & Marander-Eklund 2005, 16). Blogginlägg är inte heller oproblematiske som material. De är offentligt tillgängliga men skribenterna är inte nödvändigtvis villiga att vara en del av en studie. Frågelistan är inte heller utan begränsningar. Alla är inte bekväma med att svara på frågor i text och det kan göra att svaren kan bli kortfattade. Det finns inte heller någon möjlighet till spontana följdfrågor som under en intervjusituation. Ett annat problem är att man inte kan rätta till de missförstånd som kan uppstå. Bortsett från dessa problem så är möjligheten att snabbt samla in ett relativt stort material den slutliga fördel som gjorde att jag valde frågelistan som metod. Jag ville ha ett större material än ett fåtal intervjuer för att belysa de kulturella mönstren.

Frågelistan

Idén till frågelistan föddes under hösten 2015. I samarbete med det Kulturvetenskapliga arkivet Cultura vid Åbo Akademi skapade jag frågelistan *Muminmuggar - Samlande och bruk*. Arkivet bistod med webplattformen för frågelistan och frågelistan är arkiverad på Cultura. Frågelistan består av en kort

introduktion med information och påståenden för att förklara syftet med frågelistan samt tre öppna frågor. Inledningen löd som följer:

”Muminmuggen har på senare år vuxit i popularitet. Hur kommer det sig? Hur ser samlandet av Muminmuggar ut idag? Hur använder du dig av muggarna, används de flitigt till varma drycker eller endast under vissa tillfällen? Står de synligt i vitrinskåpet eller hålls de undagömda i ett köksskåp?” Med frågorna i inledningen ville jag rikta min frågelista till Muminmuggssamlare. En riktad frågelista når personer som har kunskap om listans ämne och de kan därför ge utförliga och detaljerade svar (Hagström & Marander-Eklund 2005, 20). Efter den korta inledningen följde frågelistans tre egentliga frågor.

1. Berätta om din samling. När började du samla på Muminmuggar? Hur utökar du samlingen? Hur förvarar du dem?
2. Hur använder du muggarna? Vilka använder du mest/minst? Berätta!
3. Varför samlar du på Muminmuggar?

De två första frågorna innehåller följdfrågor i hopp om att undvika alltför korta svar och för att leda in informanterna på tankar om deras samlingar. Utöver frågorna fick informanterna fylla i fakta om kön, ålder, yrke, hemland, ort och hur många muggar de har i sin samling. Jag valde också att låta informanterna vara anonyma, för att inte avskräcka någon från att svara. Eftersom frågelistan distribuerades på nätet via Facebook så tävlade den med mycket annat material som delas där. Med få frågor hoppades jag att informanterna skulle ta sig tid att svara på frågelistan istället för att titta på gulliga bilder på katter.

Frågelistan lades ut på nätet cirka klockan 15 den 10 november 2015. Jag delade den på min Facebooksida med en uppmaning att sprida listan vidare. Jag lade också upp den i två grupper på Facebook, Muminsamlare och Muminmuggssamlare (facebook.com). Frågelistan spreds snabbt bland vänner och bekanta. Nordisk folkloristik vid Åbo Akademi lade också ut frågelistan på sin Facebooksida och Cultura lade ut frågelistan på sin hemsida. Ett par dagar senare skrev den lokala dagstidningen *Åbo Underrättelser* om frågelistan, och artikeln som fanns tillgänglig på tidningens webbplats, delades över 700 gånger (Granback 2015). När frågelistan

stängdes i slutet på december hade det kommit in 515 svar, de flesta redan under de första veckorna. Av svaren var endast en handfull ofullständiga eller dubletter.

515 svar är en stor mängd svar om man jämför med svars mängden på de frågelistor som Cultura skickat ut under de senaste åren. De flesta av arkivets frågelistor de senaste 10 åren har fått in under 100 svar, oftast omkring 50 svar. Det finns ett par undantag, en frågelista om knivattacken i Åbo 18 augusti 2017 som fick in 400 och en frågelista om cykling från 2016 med 163 svar. Arkivet skickar oftast ut en frågelista per år. 515 svar kan således ses som en bedrift. Ämnet var också så pass aktuellt att det också fick lokalpressens uppmärksamhet, något som inte alla frågelistor uppnår. Ett så stort material är en fördel eftersom de kulturella mönstren som existerar i materialet framträder tydligare. Nackdelar är de problem som uppstår är hur man ska presentera materialet och hur man väljer ut de svar som ska representera materialet i avhandlingen. Med så mycket material kan de presenterade svaren verka slumpmässigt utvalda, även om jag noggrant valt ut svaren för mina ändamål. Därför presenteras materialet först i stora drag för att sedan gå in på mera detaljnivå.

Den stora merparten av mina informanter är kvinnor, vilket inte är förvånande då det ofta är kvinnor som tar sig tid att svara på enkäter och frågelistor (Hagström & Marander-Eklund 2005, 18). Enligt ekonomiprofessorn Russel Belk är också kvinnor mer benägna att samla på hushållsartiklar än män (Belk 1995, 99). Detta påverkar självfallet min analys, men då jag analytiskt inte är ute efter att ge en representativ bild av finlandssvenska identitetsbyggen eller samlare, snarare möjliga varianter på dem så kommer materialets kvalitativa och kvantitativa egenskaper trots det väl till pass.

Nästan hälften av informanterna är från Finland. Av dem har så gott som samtliga svarat på svenska och de flesta informanterna kommer från Nyland, Åboland, Åland och Österbotten, det vill säga de svensktalande delarna av Finland. Efter Finland är de flesta informanterna från Sverige varifrån det kom in drygt 200 svar, drygt 30 svar kom in från Norge och några enstaka svar från andra europeiska länder och USA. Utöver norrmännen som svarade på norska förekommer en handfull svar på finska och ett svar på engelska. Den äldsta informanten är född 1939 och den yngsta är född

1998. Närmare hälften av informanterna är födda på 1980-talet eller senare, så många av informanterna har vuxit upp samtidigt som den finsk-japansk animerade tv-serien sändes (Mäkelä 2014). Drygt 100 är födda på 1970-talet, knappt 100 på 1960-talet och drygt 50 är födda tidigare än så.

Alla informanter har inte berättat exakt när de börjat samla. Men många verkar ha börjar under mitten av 00-talet fram till mitten av 10-talet. Eftersom hälften av informanterna är unga vuxna kan man misstänka att många börjat samla kring den tid de flyttat hemifrån och/eller startat en egen familj. Ur marknadsekonomiska perspektiv kunde det vara intressant att veta när Muminmuggen började öka kraftigt i popularitet, men i den här avhandlingen är jag mer intresserad av hur och varför någon börjar samla snarare än när det hände.

Merparten av informanterna från Finland är finlandssvenskar. Det innebär att jag inte kan ta ställning till hur Muminmuggssamlandet ser ut i det finskspråkiga Finland, eftersom mitt material helt enkelt inte tillåter det. De flesta från Sverige med finskt påbrå är också enligt egen utsago av finlandssvensk härkomst, så inte heller där kan jag göra en stark koppling till de finskspråkiga Finland.

Närläsning

Närläsningen av materialet är inte så mycket ett val som det är en nödvändighet. Jag har under processen upprepade gånger gått igenom frågelistan för att åskådliggöra materialet. Närläsning innebär i korthet att flera gånger noga gå igenom materialet. Jag har läst igenom frågelistan utan att inledningsvis ha någon särskild teori eller hypotes i tankarna. Genom att läsa igenom materialet och stödja mig på mina egna erfarenheter och kunskaper som folklorist har jag kunnat skönja de kulturella mönster som leder fram till analysen (Henriksson 2007, 35). Närläsning är en kulturanalytisk metod och ett sätt att närma sig det redan bekanta från nya perspektiv (Ehn & Löfgren 2001, 8). Kulturanalys, i det här fallet genom närläsning, tillåter mig distansera mig från mina egna förhandskunskaper och fördomar.

I närläsningprocessen ingår en viss tematisering. Det innebär att forskaren söker centrala teman i sitt material för att komma åt värderingar och föreställningar (Henrikson 2007, 36). Begreppet identitet och föreställningen om Muminmuggen som finlandssvensk är alltså teman som jag hittat i mitt material under närläsningen, och är inte något som jag på förhand bestämt mig för att undersöka. Den teori jag använder bygger således på materialet, och är ett så kallat emikperspektiv.

Självreflektion och positionering

Inom kulturvetenskapen förekommer en tanke om att kulturvetaren är en del av det hen studerar (Ehn & Klein 1994, 10). Det akademiska skrivandet har på ett eller annat sätt med skribenten själv att göra och det kan finnas en eller flera olika orsaker till varför kulturvetaren väljer det område hen gör. Det kan exempelvis röra sig om en vilja att bevara det förflutna eller rädda något åt eftervärlden. Likväl kan det handla om att exotisera det bekanta eller att rationalisera något som verkar irrationellt (Ibid. 79-80). Det finns en konvention att det i texten ska skyntas ett synligt subjekt som visar på en reflexiv medvetenhet (Rosengren 2002, 24). Med detta menas inte en personlig bikt eller blottläggning, snarare ska det påvisa förhållanden som gör undersökningen djupare och mer trovärdig (Ehn & Klein 1994, 80). Avhandlingar som denna är inte bara influerad av kulturvetarens personliga motiv, utan även samhället och ämnets förväntningar på hur folkloristik och kulturvetenskap bör skrivas (Davis 2008, 9). Jag ska därför redogöra för min egen position i avhandlingen.

Min vilja är att både exotisera det bekanta och rationalisera något till synes irrationellt. Muminvärlden, och muminprodukter är en del av vardagen i Finland. De förekommer som nämnt nästan överallt och väldigt många har till exempel en muminmugg eller 40 och många i norden har upplevt Tove Janssons mumintroll genom något medium (må det vara böcker, seriestrippar eller tv-serier). Genom att ta ett steg tillbaka och inte ge muminvärlden en självklar plats i vardagen uppstår för mig två viktiga frågor. Varför vill någon ha så många kaffemuggar hemma? Och också, varför vill så många personer ha så många kaffemuggar hemma? Det är dessa

frågor som står som grund för avhandlingen. Även om jag på ett direkt sätt kan förstå samlandet, då jag själv samlar på en rad olika föremål, så blev tanken på alla dessa människor som samlar på enligt mig för små kaffemuggar för mig främmande. Dessa två frågor har informerat alla val jag gjort i avhandlingen, val av teori, syfte och analys med mera.

Under analysen skönjde jag snabbt ett tema som dök upp i svaren, finlandssvenskar och finlandssvenskhet. Eftersom jag själv lever och verkar i Svenskfinland, bland annat som student vid Åbo akademi, men är född och uppvuxen på Åland får jag en särställd position mot materialet. Jag bor och verkar i Svenskfinland och är på många sätt och vis helt integrerad i det finlandssvenska samhället, dock är min åländska identitet en särställning. Detta kommer fram ganska tydligt i mitt eget förhållande till mumin, kanske framförallt genom mitt tal och språkbruk. En åländsk dialekt skiljer sig från den finlandssvenska, och skiljer också från den dialekt som mumintrollen talar i den animerade tv-serien. Jag upplevde därför inte någon större samhörighet med mumintrollen under min uppväxt, de talade finlandssvenska och jag var ålänning med min egen dialekt. Min egen uppfattning om mumintrollen, och i förlängningen muminmuggar, är således på sätt och vis en utomståendes uppfattning på liknande sätt som svenskar kan uppleva mumintrollen som finlandssvenska.

Teori och metod

För att närma mig frågelistsvaren har jag valt ut tre teoretiska begrepp som öppnar upp innehållet i dem. Eftersom frågelistan riktade sig till samlare och innehöll frågor om samlande måste begreppet samlande kontextualiseras. Begreppet identitet möjliggör att närma sig hur muminmuggarna kan relatera och påverka informanternas självuppfattning. Under närläsningen av materialet har jag hittat flera svar som direkt eller indirekt berör denna självuppfattning. För att muggarna som de icke levande ting de är ska ha möjlighet att påverka de som samlar på och använder muggarna krävs ett materialitetsbegrepp. Genom materialiteten framkommer hur muminmuggarna och informanterna kan interagera med varandra.

Samlande

De flesta som svarat på min frågelista samlar aktivt på muminmuggar, det vill säga de är samlare. I analysen utgår jag från ett samlandebegrepp där samlande ses som aktivt, selektivt och passionerat, vidare öppnar jag upp begreppet för en kontrastering mellan individuellt och socialt samlande. För att kontextualisera begreppet samlande redogör jag kort för samlandets historia och ger sedan en längre begreppsdefinition. Jag hoppas på så vis ge en inblick i varför människor samlar och hur jag valt analysera frågelistsvaren utgående från begreppet.

Det moderna samlandet har sin start under slutet av 1800-talet (Nylund Skog 2017, 4). Tidigare samlade endast de välbärgade klasserna (Belk 2001), exempelvis adeln och prästerskapet. Ett exempel på tidigare västerländskt samlande är *wunderkammer* och kuriosa kabinetter som var populära under 1500- och 1600-talet. Dessa fylldes med märkliga ting från naturen och från främmande kulturer, allt från enhörningssvansar till mumifierade barn (Belk 2001). Fascinationen för det exotiska gav emellertid inte något behov för systematiskt samlande. Istället ställde man fram sina samlingar mer eklektiskt. Man ställde fram sina föremål lite där man själv tyckte de passade och såg bra ut snarare än att försöka ställa upp dem i någon specifik ordning.

Under 1800-talet gav intresset för den evolutionistiska naturvetenskapen upphov till den systematisering i samlandet vi idag är vana med, det vill säga samlingar ordnade efter vissa klassifikationer, till exempel en kronologisk ordning där sakerna ordnas från gammalt till nytt. Ett konkret exempel på hur samlandet växer fram under 1800-talet är att det under den här tiden skapas museum (Nylund skog 2017, 4). I och med industrialiseringens utveckling blev samlande mer tillgängligt för gemene man. Nu börjar också medelklassen samla till en större grad på grund av en bättre ekonomisk situation (Belk 2001). Under sent 1800-tal och tidigt 1900-tal hade samlat spridit sig ner till alla samhällsklasser. När arbetstiderna minskade under 1900-talet och arbetet inte längre tog upp hela dagen börjar också arbetarklassen att samla då de fått tillgång till något nytt, fritid. Den nyvunna fritiden gav upphov till hobbyns födelse

och samlandet blev en av många populära hobbyer (Stattin 2007, 14). Från *The great Exhibition* 1850 och hundra år framåt har bland annat karaktäriserats som samlandets tid (Nylund Skog 2017, 4–5)

Russell W. Belk, professor i marknadsföring, har skrivit mycket om samlare och samlande. I sin monografi *Collecting in a consumer society* definierar han samlande som en process då en person aktivt, selektivt och passionerat införskaffar föremål som är tagna ur bruk. Samlingarna består av icke-identiska ting eller upplevelser. Samlandet är passionerat som identitets- och meningsskapande för samlaren (Belk 2001, 67–321). Enligt professorn och museiforskaren, Susanne M. Pearce är samlandet alltför komplext för att kunna ges en nyttig och allmängiltig definition (Pearce 1994, 157–159). Istället anser hon att man kan tillskriva samlande olika egenskaper för att närma sig begreppet. I avhandlingen tar jag avstamp i Belks definition, och med hjälp av Pearce öppnar upp begreppen som egenskaper hos samlande. På så vis är definitionen riktgivande för hur samlande uppfattas, men inte absolut. Belks definition stämmer inte alltid överens med vad jag funnit i svaren hos mina informanter, så att använda definitionen som riktlinje snarare än lag låter mig analysera materialet på ett fruktbart sätt. Exempelvis menar etnologen Susanne Nylund Skog att föremålen i samlingar oftast fräntas sitt vardagliga bruk (Nylund Skog 2017, 4). Det är en egenskap av samlande som bättre återspeglar vad jag funnit i mitt material, till skillnad från Belks definition där föremålen alltid fräntas vardagsbruket.

För att vara samlare krävs enligt Belk en viss aktivitet från samlaren. Att ha en samling med föremål hemma är inte samma sak som att samla på något. Aktivt samlande kräver att man letar efter och försöker skaffa flera föremål till sin samling. Det är inte självklart att man genast inser att man samlar på något (Pearce 1994, 158). Samlingen kan upptäckas av personen som samlar då samlingen redan är en god bit på vägen. Ofta börjar samlandet med hjälp ett frö, till exempel en gåva så som en julklapp (Belk 1994, 318). Man kan därför påstå att det inte är ovanligt att en person som fått flera föremål med samma tema upptäcker att det är en samling och börjar därefter det själva utöka den nyfunna samlingen.

Samlande är selektivt, samlaren lägger, oftast själv, upp ramarna för hur samling kommer att ta form, detta gäller även för mina informanter. Muminmuggar kommer till exempel i olika färger, med olika motiv, det finns sommar- och vintersäsongsmuggar och de går förr eller senare ur produktion. Det är alltså inte nödvändigt att försöka införskaffa alla muminmuggar för att det ska räknas som samlande. Genom att själv lägga upp ramarna för sin samling skapar samlaren en möjlighet att vara unik (Belk 1994, 320). Vidare menar Belk att lägga till ett nytt föremål i samlingen förvandlar föremålet till något sakralt. Det ska inte läsas som en religiös handling, snarare förvandlas föremålet från till exempel ett bruksföremål till ett föremål med en personlig och social särställning (Ibid.)

Samlande är också passionerat. Enligt psykologen Robert J. Vallerand finns både en harmonisk och besatt sida av passionen (Valerand 2008, 1–10). Harmonisk passion innebär att fritt kunna välja en aktivitet som bejakar ens identitet. Den besatta passionen innebär en ofrivillighet, en besatthet som i sin tur leder till ett mer okontrollerat behov av engagemang. I en gemensam artikel skriver jag och folkloristen Lena Marander-Eklund om den passionerade samlaren. Vi menar att gränserna mellan det harmoniska och det besatta samlandet är flytande (Bergman & Marander-Eklund 2017, 25). Samlaren kan ha mer maniska stunder då den ständigt letar nya föremål till samlingen men kan också ha lugnare perioder då man skaffar nya föremål om de råkar dyka upp.

Samlandet kan ses som en förlängning av samlarens själv (Belk 1994, 321). I bakgrunden kan flera orsaker finnas till varför man samlar på just ett specifikt tema eller föremål, allt från kunskap till barndomsminnen. (Ibid. 322). Det behöver inte nödvändigtvis vara direkta erfarenheter som formar ens samlande, det kan även formas av ens fantasier. Ett exempel är Elvissamlaren som identifierar sig med Elvis och menar att hans liv innehåller samma milstolpar som rocklegenden, militärtjänstgöring, bröllop, sjukdom och religiösvändelse (Bergman & Marander-Eklund 2017, 19). Samlarens liv har annars inte några större beröringspunkter med Elvis, men samlandet av Elvismemorabilia möjliggör identifieringen. Att samla på något är alltså en aktivitet där inte bara samlaren påverkar samlingen, samlingen påverkar också samlaren (Svanberg 2009, 10). Samlingen är en del av samlarens

självbild, dels grundad verkligheten, samlingen själv, och dels i fantasin (Belk 1994, 322).

Även om samlandet i sig ofta definieras som en individuell aktivitet är samlande som fenomen både något socialt och kulturellt (Nylund Skog 2017, 4). Även om man samlar själv och samlingen är ens egen så är man inte nödvändigtvis ensam i sitt samlande. Enligt Jochum Stattin var samlarna några av de första hobbyisterna som organiserade sig i föreningar (Stattin 2007, 26). Sveriges äldsta förening för samlare är Sveriges filatelistförening för frimärkssamlare, och föreningen bildades 1873. Föreningsverksamheten finns även idag bland samlare, men de (och andra hobbyutövare) samlas idag ofta i olika grupper på Facebook och andra sociala medier där de kan dela med sig av sitt intresse med likasinnade. Till exempel de drygt 1300 muminmuggsamlarna i Muminmugg-Samlargruppen på Facebook (Facebook 2018) Vad vi samlar på kan återspegla vår omgivning och våra sociala kretsar (Belk & Wallendorf 1994, 240–241). Att samla på något är ett sätt att uttrycka sig själv, och samlandet är starkt sammankopplat med samlarens identitet (Ibid.).

Belks samlarbegrepp får stå som grund i hur samlandet är i förhållande till de kulturella mönster jag skönjt i mitt material. Definitionen kan ses som ett vedertaget sätt att se på samlande, något som också kan skönjas i materialet. Jag analyserar alltså informanternas samlaridentitet utgående från begreppen aktiv, selektiv, passionerad och individuell kontra kollektivt samlande. Hur väl muminmuggsamlarna passar in i Belks definition, och hur de ser sig som samlare, tar jag vidare upp i analysen.

Identitet

Identitet är den andra beståndsdel i min teoretiska triad. Enligt Belk och Wallendorf (Belk & Wallendorf 1994, 240–241) är samlandet en del av informanternas identitet, ett mönster som jag också märkt då jag läst igenom svaren från frågelistan. Begreppet identitet saknar en enhetlig definition (Alsmark 1997, 12), därför skapar jag en egen definition utgående från andra forskares tankar.

Kulturteoretikern Stuart Hall menar att forskare idag har frångått den gamla idén om att identiteten är essentialistisk (Hall 1996, 4). De anser alltså inte längre att identiteten är medfödd och den sitter inte heller någonstans i våra gener. Istället ser vi den som en social konstruktion. Enligt Stier är identiteten något som formas, vidmakthålls och omformas i socialt samspel med andra (Stier 2012, 68). Identiteten är alltså inte något statiskt och enhetligt, utan förändras beroende var vi är och med vem vi umgås med. Enligt Hall består identiteten också av olika ställningstaganden och aktiviteter (Hall 1996, 6), det vill säga vad vi tycker och vad vi gör formar vår identitet. Exempelvis om man tycker om muminvärlden och samlar på muminmuggar blir det en del av ens identitet.

Jonas Stier menar att identiteten är berättelsen om sig själv. I boken *(Van)modernitet och identitet* beskriver han vårt globala, individualistiska konsumtionssamhälle och de nya samhällsproblem som uppstått. Vi har fått en större frihet att välja vår egen väg i världen, men känner oss mer vilslna och otrygga än tidigare (Stier 2012). Han skriver att vår identitet skapas och upplevs av både oss själva och av andra människor (Stier 2012, 68). Också enligt etnologen Birgitta Svensson formas identiteten av, och formar, våra sociala och kulturella sammanhang. För att skapa en berättelse om sig själv menar Svensson att det krävs ett reflexivt jag (Svensson 1997, 43). Vissa av mina informanter har svarat självreflexivt nog att för att göra det möjligt att se deras svar som en del av deras självberättelse.

Svensson skriver om levnadsberättelsens betydelse för hur den moderna identiteten formas i sin artikel *Livstid*. I levnadsberättelsen skapar man sin identitet från sina erfarenheter (Ibid.) Enligt Svensson är jagets reflexiva projekt, alltså levnadsberättelsen, både emancipatorisk och tvingande. När man berättar om sig själv förverkligar man sig själv som subjekt och konstitueras som objekt (Ibid. 44). I sin berättelse får man möjligheten att presentera sig som man själv vill bli betraktad, men i betraktelsen kan också andra lägga identiteter på berättaren. I artikeln delar Svensson upp identiteten i tre aspekter: 1. Den identitet jag visar för andra. 2. Den identitet jag själv upplever. 3. Den identitet som tillskrivs mig av andra. (Svensson 1997, 42). Dessa tre är helt oskiljaktiga från varandra. Identiteten är inte heller bunden i tid, utan innefattar både vem man är och vem man varit, men också vem

man hoppas bli i framtiden (Stier 2012, 69). Vår identitet fluktuerar även i uttryck beroende på kontext. Olika aspekter av identiteten spelar roll beroende på var vi är och vem vi är med. Bland svaren i frågelistan förekommer exempel på alla tre sidor av identiteten. Svensson påpekar också att en livsberättelse inte bara fångar in ens subjektiva upplevelse av någons liv. Den fångar också in tidsandan från tiden den berättas (Svensson 1997, 57). Vi kan alltså via personliga levnadsberättelser betrakta större kulturella mönster i samhället.

Susanne Österlund-Pötzsch beskriver i sin avhandling *American Plus* hur finlandssvenska ättlingar i Amerika förhåller sig till sitt etniska arv. I avhandlingen tar hon bland annat upp hur olika finlandssvenska föremål utgör en del av ättlingars identitetsskapande. Föremålen behöver inte vara direkt finlandssvenska, eftersom avståndet mellan ättlingarna och deras ursprungsland i tid och rum upplöser skiljaktigheter mellan Finland och övriga Norden (Österlund-Pötzsch 2003, 112). Ett exempel på det är en av hennes informatorers Dalahästar som utgör en stark del av hennes koppling till Finland. En aspekt hon tar fasta på är personliga markörer som identifieringssymboler, till exempel lutfiskens symbolvärde vid julbordet. För ättlingarna är lutfisken inte bara en exotisk maträtt, utan också en tradition som kopplar nuet till förfädernas land (Ibid. 142). Hon menar att föremålen som de finlandssvenska emigranternas ättlingar samlat på sig bildar en bro till en skandinavisk värld, avlägsen i tid och rum (Ibid. 148). Föremålen blir referenser till deras egen identitet (Tonkins 1992, 94). Vår upplevelse av identitet bildas också av vad vi äger, eller inte äger.

Mitt identitetsbegrepp är ett bricolage av ovanstående idéer. Det vill säga identiteten är den berättelse om oss själva som konstant omformas när den stöts och blöts mot samhällets och andras uppfattningar om en själv. Den är inte enhetlig, utan flera olika identiteter lever tillsammans oskiljaktiga från varandra. Vår identitet är bunden till vår sociala miljö och kultur. Den tar sig till exempel uttryck i hur vi agerar, vad vi köper, vad vi äger och hur vi tycker om att dricka vårt morgonkaffe. Genom den här identitetsberättelsen kan vi titta närmare på olika kulturella mönster i samhället. I analysen av frågelistsvaren tar jag närmare fasta på hur informanterna berättar om sin identitet i samband med deras utsagor om muminkuggar.

Materialitet

Det sista teoretiska begrepp jag använder mig av är materialitet. Med materialitet utforskas interaktionen och relationen mellan människa och föremål, mellan samlare och Muminmugg. Begreppet materialitet har vuxit i popularitet bland akademiker de senaste decennierna. Däremot har begreppet sällan definierats och används på väldigt olika sätt av olika forskare (Persson 2014, 30). Det är därför viktigt att gå igenom begreppet och belysa hur begreppet används i analysen.

Jag använder ett materialitetsbegrepp som baserar sig på samtidsarkeologerna Anna Persson (2014), Tine Damsholt och Dorthe Gerth Simonsen (2009), sociologen Tim Dant (2005) och antropologen Alfred Gell (1998). De diskuterar materialitet genom olika begrepp. Influerade av dem närmar jag mig materialitet genom att ta upp begreppet agens och materialitet som processuell och relationell. För att ge en tydligare förståelse för begreppet går jag närmare in på de olika aspekterna. Agensbegreppet och den processuella aspekten är redskap för att förklara materialitetsbegreppet medan den processuella och relationella aspekten är det jag kommer använda mig av i analysen av frågelistssvaren.

Materialitetsbegreppet innefattar idén om att föremål har möjlighet att påverka sin omgivning, de har en form av agens (se Gell, Dant, Damsholt & Simonsen, Persson). Detta påstående i sig löser upp gränsdragningen mellan subjekt och objekt, till exempel då vattenglasets inte längre bara står smutsigt på diskbänken, det väntar också på att tvättas. Att ge föremål agens handlar inte om att göra objektet till subjekt (Damsholt & Simonsen 2009, 25). Det handlar om att inte använda sig av begreppsparet, eftersom den positionen inte är relevant i sammanhanget. Varken objekt eller subjekt är här självständiga aktörer menar Damsholt och Simonsen. Människans fria vilja och intention är inte oberoende av sin omgivning. Vårt agerande påverkas av omgivningen, av de föremål vi har till hands och de rum vi rör oss i (Ibid. 25).

Sociologen Tim Dant menar att föremål inte har samma självständiga förmåga, avsikt och självreflexivitet som människor (Dant 2005, 60). Enligt antropologen

Alfred Gell är föremålens agens är inte densamma som människans. Gell delar upp begreppet i två olika typer av agens (Gell 1998, 20). Människor har primär agens, där de med vilja och handlingskraft kan påverka sin omgivning. Föremål har inte samma möjlighet till en direkt påverkan. De har sekundär agens, en upplevd agens, och har två olika sätt att påverka människor. Föremål kan påverka människor via association, till exempel genom att påminna oss om vår barndom eller associeras till en film vi gillar. Föremål kan också agera mellanhand människor emellan, som till exempel när vi blir glada av ett julkort som någon skickat. Det är inte nödvändigtvis uppenbart vilken av dessa två sätt som föremålen påverkar oss människor.

För att förklara den sekundära agensen använder Gell ett makabert exempel med en landmina, där han ställer frågan om det är landminan eller den som lägger ut landminan som dödar offret (Gell 1998, 20–21). Landminan har en agens, möjligheten att döda, men det är en agens den fått av personen som lagt ut minan. Enligt Dant borde man inte läsa Gells agensbegrepp filosofiskt, det vill säga man ska inte fundera för mycket på varför föremål har agens. Föremål får agens helt enkelt för att vi människor observerar en agens och tillskriver dem det. (Dant 2005, 66). Det är alltså inte intressant om det egentligen är landminan eller soldaten som lägger ut minan som dödar offret, eftersom vi ser det som att det är landminan som utför akten. Vi tillskriver landminan agens.

Det är här värt att nämna hur Actor-Network-Theory (ANT) använder begreppet agens eftersom den använder sig av ett liknande förhållningssätt som Gells och Perssons teorier om primär och sekundär agens. Den största skillnaden är att i ANT uppstår en hybridagent bestående av människa och föremål (Latour 1999, 176). Ett förenklat exempel är att det inte är en pilot som flyger, inte heller flygplanet, utan en hybrid av de bägge. Sociologen Bruno Latour skulle hävda att det inte räcker, utan istället säga att till exempel Finnair flyger planet, då det krävs mer än bara pilot och flygplan för att faktiskt flyga. Det krävs bland annat underhåll, bränsletransporter och så vidare. (Ibid. 180). Hybridagenter är förvisso ett intressant teoretiskt redskap, men det uppstår en problematik när man drar det till sin spets. Var slutar egentligen hybridagenten och var börjar omvärlden? Det är därför mer fruktbart för analysen att ge muminmuggar en sekundär agens, än det är att skapa en hybridagent som innefattar Iittalas, Tove Slottes och Tove Janssons vilja och intention.

Materialiteten i sig är inte något ständigt och fast, utan skapas och återskapas konstant (Damsholt & Simonsen 2009, 17–18). Materialitet är alltså ett processuellt begrepp. Idag ser forskare många av de kulturvetenskapliga begreppen som just processuella. Ett exempel är begreppet kultur. Många forskare ser kulturen som processuell, det vill säga något som ständigt skapas och är oavbrutet föränderligt (Henriksson 2004, 168). På så vis ses det kulturella som ett dynamiskt fält som förändras av tid och rum. Kultur ser olika ut för olika människor beroende på sammanhang (Ibid.). Det gäller alltså också materialiteten, som i avhandlingen ska läsas som processuell. Materialiteten är inte likadan för alla och den är i konstant förändring beroende på tid, rum och sammanhang.

Genom att ta upp det relationella vill jag komma åt materialitetens sociala aspekter, det man kan kalla det materiellas sociala förmågor (Persson 2014, 35). Dant menar att föremål kan bära på minnen och låta oss hitta känslomässiga och praktiska relationer till oss själv och andra (Dant 2005, 60). Den relationella delen av materialiteten är således tvådelad, dels den personliga relationen man har till föremålet, till exempel sin muminmugg, dels den sociala relation man har till andra med hjälp av föremål, till exempel muminmuggar. Den relationella delen är det nätverk som människor och föremål skapar tillsammans (Persson 20014, 35). Det är inte stabilt nätverk som en stads vägnät, snarare liknar det ett nätverk av rötter som hela tiden växer och förändras (Damsholt & Simonsen 2009, 24).

Det materialitetsbegrepp jag använder mig av innefattar alltså att föremål har en tillskriven, sekundär agens. Muminmuggar kan påverka samlare, och människor i deras närhet. Deras påverkan är däremot inte konstant och de påverkar inte nödvändigt vis alltid på samma sätt. Materialiteten förändrar muggarna, samlarna och andra personer beroende på kontext.

Med hjälp av dessa tre begrepp, samlande, identitet och materialitet, närmar jag mig hur samlandet och bruket av muminmuggar skapar en del av den individuella och kollektiva identiteten hos mina informanter. Samlande är, aktivt, selektivt och passionerat. Samlande kan också vara en del av en identitet. Identiteten som formas dels av oss själva och av vår omgivning med en privat sida vi bara visar oss själva,

en sida vi visar och andra och en tredje sida som andra tillskriver oss. Materialitetsbegreppet fungerar som en brygga mellan samlaren och muminmuggarna. Det låter mig utforska hur muggarna kan påverka samlare och hur samlare kan påverka andra med hjälp av muggarna.

Avgränsning och urval

För att få en fruktbar kvalitativ analys har jag avgränsat materialet. Att analysera samtliga 515 svar hade krävt en kvantitativ ingångspunkt redan från början. Frågelistans frågor är kvalitativa, och informanterna har således svarat med kvalitativa svar. Jag har valt att företrädes vis använda mig av de finlandssvenska svaren och de svar av informanter från andra länder som har tydliga kopplingar till Svenskfinland, samt svar som tydligt tar upp identiteten på olika sätt, eftersom syftet med avhandlingen är att närmare hitta kopplingen mellan Muminmuggssamlandet som identitetsskapande.

De svar jag presenterar har jag valt ut antingen under någon av de många genomläsningar av materialet jag gjort, eller hittat med hjälp av ett eller flera sökord. Under mina genomläsningar har jag nedtecknat ett flertal svar som stått ut ur mängden och verkat intressanta, dels sådana som passat in i de kulturella mönster jag börjat se, och dels andra som skiljt sig ur mängden på något unikt vis. Exempelvis har jag uppmärksammat flera svar med identitet, personliga muggar och kommentarer om formen under genomläsningen. Efter närläsningen har jag delvis valt bland dessa svar för att påbörja analysen. Jag har då också valt bort sådana som fallit utanför analysramen, till exempel kommentarer om hur muggen är rätt storlek för kaffe, men för liten för te.

Jag har också gjort aktiva sökningar i materialet för att hitta flera svar som kan bidra till mitt syfte. Sökningarna är ett sätt att påvisa mönstrens existens, även om jag noterat dem redan under närläsningen. Genom att använda flera olika sökord kommer jag åt de kulturella mönstren i materialet på ett bredare plan. Till exempel genom ord som julklapp, gåva och present kan jag komma åt både de som får Muminmuggar som present och de som börjat samla tack vare att de fått

Muminmuggar som gåva. Genom att leta efter ord som till exempel finlandssvensk, kulturarv, identitet kommer jag åt de som upplever muminmuggen som ett uttryck för finlandssvensk identitet och en del av det finlandssvenska kulturarvet. Väljer jag ord som barndom, skärgård och minnen kan jag se svar från informanter som antingen själva flyttat bort eller som växt upp i andra länder men har föräldrar från Svenskfinland och till exempel spenderat tid på sommarstugan i Nagu som barn och/eller läst Janssons böcker som unga. När jag letar efter hur informanterna förhåller sig till motiven på muggarna söker jag efter de olika karaktärerna, sommar- och vintermuggar och Tove 100-år (med glasögon).

Eftersom svaren ofta uppvisar flera olika kulturella mönster kan jag också hitta svar som är intressanta för andra delar av analysen än det jag söker efter i stunden. Till exempel genom att leta efter de som passionerat måste köpa nya muggar, genom sökordet ”måste”, kan jag också komma över berättelser om favoritmuggar eller ambivalenta förhållanden till samlaridentiteten.

I svaren förekommer stavfel, särskrivningar och andra syntaktiska misstag och jag har valt att redigera svaren för göra citaten mer läsbara och lättillgängliga. Valet är inte självklart, genom att “putsas upp” svaren försköner jag det som informanterna skrivit, något som i förlängningen kan ses som en sorts förvanskning. Å andra sidan är de redigerade svar jag presenterar ärliga i relation till informanternas avsikt, och de förändringar jag gör påverkar inte det väsentliga innehållet i svaren utan snarare bidrar till förståelsen. Jag har också valt att ta fram svar som visar på mer än det som analyseras i de enskilda instanserna för att ge ett tydligare intryck av de olika kulturella mönster jag funnit.

Väldigt många av informanterna kommenterar formen på muggarna och på motiven. Informanterna finner dem fina, vackra och söta. De finns också gott om kommentarer på hur bra de är att stapla i varandra och hur de passar utmärkt till kaffe, men är för små för te. Det finns goda möjligheter att göra vidare forskning i materialets estetiska sidor och ur ett designperspektiv. Även om det bra går att ta med idéer om identitetsskapande och design har jag valt att fokusera på samlandet, motivens materialitet och den finlandssvenska identiteten i min analys, och har således valt att inte analysera de mer estetiska eller designmässiga kommentarerna i materialet.

Analys

Analysen som presenteras är tredelad. För att ge en inblick i samlaridentiteten hos mina informanter går jag igenom materialet i förhållande till samlarbegreppet som etablerades i teorikapitlet. Efter det följer en analys av informanternas identifikation med muggarna, både ur identitet- och materialitetssynvinkel. Den sista delen av analysen utgör en redogörelse för hur muminmuggen fungerar som en processuell del av en finlandssvensk identitet

Att samla på Muminmuggar

I den första delen av analysen behandlas muminmuggssamlarna och deras samlaridentitet. Till stöd har jag Belks definition av samlande, som står som en vedertagen tanke om vad samlande innefattar. Således analyseras frågelistsvaren i förhållande till Belks tankar om aktivt, selektivt och passionerat samlande, samt huruvida muminmuggarna som samlingsobjekt är tagna ur bruk och huruvida samlandet är en individuell process. Det första steget är att se hur pass aktiva informanterna är i sitt samlande.

Jag hade en mugg hos min mormor som var "min" mugg, den gamla mörkrosa Muminmamman från 90-talet. Men tyckte länge att muminmuggar var fåniga och överprissatta. Först när jag som 18 åring flyttade hemifrån gav min mamma mej och min sambo Råddjuret och såsdjuret, mina första egna muminmuggar. Efter det började det rulla in muggar varje födelsedag, jul och namnsdag. Så småningom hade jag en helt fin samling med de nya muggarna, och kände inte att jag behövde något annat. Det var först efter att jag fick den gamla mörkrosa nittiotalsmuggen av min morfar som jag började känna att min samling var bristfällig. En gammal mugg kändes ensam. Efter det har jag gått loss på tori.fi, och satt MYCKET pengar på att skaffa till mej alla karaktärsmuggar samt några utvalda få övriga muggar, och jobbar på

att få ihop 90-talsmuggarna. Nu saknas inte många av dem heller, endast 3 vad jag minns så här på rak arm. ... (IF 2015/027:139)

Ovanstående svar är från en kvinna född 1992 från Helsingfors. Hon samlar aktivt på muminmuggar, hon letar efter muggarna och lägger ner en enligt henne ansevärd summa pengar på dem. Många av informanterna visar på liknande beteende. Informanten fick sina första muggar i gåva av sin mor. Det är ett typiskt exempel på hur samlingar ofta börjar med ett frö (Belk 1994, 318). Hon har också varit selektiv i sin samlingsprocess och först undvikit de äldre muggarna tills hon fick sin morfars äldre mugg. Den äldre muggen blir ett frö i sig som låter henne utvidga sin samling. Belks frön är också ett vanligt förekommande drag i frågelistan. Till exempel skriver en kvinna från Kimitoön "... En kompis köpte en mugg åt mig till födelsedagen och en tid efter det ville jag ha flera. Så på den vägen." (IF 2015/027:236).

Även om många informanter samlar aktivt på muggar genom att till exempel gå och leta efter dem på loppmarknader och se till att köpa de nya utgåvorna så finns det ett annat starkt förekommande mönster som inte har en lika tydligt aktiv karaktär, den passiva samlaren.

Började samla när jag var i 18-årsåldern. Jag utökar främst genom att jag önskar mig specifika muggar i present och julklapp, och köper även egna själv när jag hittar till bra pris. Förvarar dom i ett köksskåp. (IF 2015/027:14)

Jag började samla för ca 7 år sedan. Jag köper nästan inga muggar själv utan har fått dem till julklapp eller födelsedagspresent. (IF 2015/027:93)

Jag har aldrig samlat aktivt, utan låtit vänner och familj veta att jag tycker om dem och att det passar som en julklapp/present. Detta har givit några nya per år. Har även köpt ett par stycken själv som jag tyckte var särskilt fina, alltid i butik. (IF 2015/027:181)

Frågan är om de tre ovanstående informanterna kan ses som aktiva samlare i Belks mening. Deras samlingar blir större varje år tack vare vänner och familj. Belk menar att det aktiva införskaffandet är en viktig del av samlandet (Belk 2001, 66). Man kan ifrågasätta hur aktivt det är att samla på muggarna om man endast får fler genom gåvor. Enligt min mening kan man hävda att det en form av passivt samlande. Man har förvisso gjort ett aktivt val genom att be om dem, men det som saknas är ändå den direkt aktiva aspekten där man letar nya muggar till sin samling på lopptorg och websidor. De informanter som i exemplen ändå gör egna inköp borde däremot ses som aktiva samlare, då de ger ett aktivt utlopp för en del av sitt samlande, även om den sista informanten själv inte ser sig som aktiv samlare. Det är således en rätt liten del av de som samlar på muminkuggar som kan uppfattas som passiva samlare, men materialet pekar på att det också finns en sådan typ av samlare.

När man samlar händer det att samlingarna blir till först när samlaren själv uppmärksammar att de faktiskt har en samling (Pearce 1996, 158). Så gäller också för flera av mina informanter.

Min samling började inte som en samling. Som finlandssvensk som bott i Sverige hela livet har muggarna alltid varit något vi i vår familj ger i present till varandra, lite för att de påminner om vårt gemensamma ursprung och påminner om sommar i Sibbo skärgård där vi har vårt landställe. Och kanske lite för att de är betydligt billigare att köpa på Silja Linefärjorna än någon annanstans. Varje jul, varje födelsedag och ibland däremellan har jag fått en mugg av min mamma. Skåpet har blivit mer och mer fullt. För kanske två år sedan började jag fundera på hur många jag egentligen har och tog mig för att räkna dem. Jag upptäckte att jag hade över 40 stycken och att flera dessutom var dubletter då både jag och min man fått muggar. Det var då jag bestämde mig för att det skulle bli en samling. Vi köpte ett vitrinskåp på Ikea att förvara dem i och jag började leta på Internet efter värde på mina muggar och för att se vilka som "fattades". Då upptäckte jag att jag hade flera som värderades till tusentals kronor! Ännu har jag inte börjat köpa på mig gamla muggar för svindlande summor, men antar att

det är nästa steg. Ser iallafall till att ha varje ny som kommer ut på marknaden. (IF 2015/027: 201)

Enligt informanten hade hon ingen samling innan hon själv märkte att hon hade över 40 muggar hemma. Samlingen uppstod i iakttagelsen och den stunden gick muggarna från att vara vanliga föremål till att bli samlarobjekt. Muggarna får ett nytt värde för henne (Pearce 1996, 159) och hon blir en samlare som överväger att fortsätta samlingen med gamla muggar för svindlande summor. Den nyfunna samlingen ställs fram i ett nyinköpt vitrinskåp för allas beskådan och hon upptäcker muggarnas ekonomiska värde. Tills vidare har hon selektivt valt att inte skaffa flera av de äldre dyrare muggarna. Det för en utomståendes märkligt höga ekonomiska värde muggarna har hjälper till att transitionera föremålen från bruksföremål till samlingsobjekt (Belk 2001, 69).

Jag hade egentligen inte tänkt börja samla, för jag tyckte (och tycker i viss mån fortfarande) att muminmuggarna är mindre än vad jag vill dricka te ur. Jag råkade dock ha två ganska gamla muminmuggar från 90-talet, som följt med mig när jag flyttade hemifrån, och i april 2014 när jag var på en färja mellan Åbo och Stockholm blev jag förtjust i en viss mugg och köpte den. Nu köper jag både nya muggar när de kommer ut, om jag gillar designen, och äldre på loppis om de säljs tillräckligt billigt (ibland googlar jag vad det uppskattade priset anses vara innan jag köper en mugg på loppis). De förvaras i ett köksskåp, men det är mycket möjligt att de kommer att förvaras i vitrinskåp den dagen jag eventuellt har ett sådant, för de är ju så pass fina att skyddad men synlig förvaring skulle vara en idé. (IF 2015/027:67)

Många av informanterna samlar selektivt på sina muggar. I exemplet ovan är det viktigare att informanten gillar själva designen än att ha samtliga muggar. Hon vill också göra fynd på loppis om priset är bra. Andra exempel på selektivitet som figurerar i materialet är de som inte försöker skaffa muggarna som är ur produktion, utan skaffar de nya i takt med att de kommer ut och de som skaffar nya mer sporadiskt, när andan faller på. Belk menar att det är viktigt för samlaren att lägga

upp gränser för vad som passar in i ens samling vad som ska stå utanför (Belk 2001, 66).

Redan ganska tidigt i mitt samlande beslutade jag mig för att inte ropa in dyra muggar på nätauktion, utan köpa de nya som kommer, och på så sätt känna att jag kan använda mina muggar och inte behöva tänka att den och den muggen kostat så och så många euro. Jag köper också ofta när jag ser, jag kan liksom inte hålla mig. Jag kan inte sluta. Jag blir glad när jag ser en ny mugg i affären. Och glad av att äga den och ha den hemma. De är ju så vackra! Jag gillar färg och form. I det här skedet har jag inte tänkt sälja något. Det kanske nu lite beror på hur pank jag är. Däremot har jag bytt muggar som jag haft dubletter/tripletter av mot andra muminprodukter med vänner som samlar. Jag förvarar muminmuggar på vinden i lådor. Jag har muminmuggar i kärlskåpet. Jag har en öppen hylla med 60 krokar där det hänger muggar på paradplats i köket. Jag har muminmuggar på stugan. Jag har inga skåpluckor i övre skåpen, allt syns, allt finns där, bara för ögat att njuta av. Och min man brukar ibland fråga om någon vettig människa behöver 60 olika muminmuggar. Och jag brukar säga att troligen inte, men att frun nog behöver. Och med en uttalad passion för någonting är det ju också lätt för mannen att göra frun glad. (IF 2015/027:230)

Informanten uppvisar här Valerands två sidor av den passionerade samlaren, den harmoniska och den besatta (Valerand 2010, 1–10). Hon kan ofta inte hålla sig när hon ser en ny mugg utan måste köpa den. Hon erkänner också att hon inte kan sluta samla, något som kan ses som en besatthet. Däremot har hon valt att inte köpa dyra muggar från auktioner på internet, något som visar på den harmoniska friheten att själv välja sin aktivitet. Alla informanter har inte svarat lika mångordigt och tydligt passionerat, och man kan ifrågasätta hur passionerat samlande det är att få muggarna som gåva. Dock kan man se det som en passionerad tillökning till samlingen. Många är väldigt passionerade i sitt bruk och uppskattar att samlingen utökas. Det passionerade samlandet vandrar ofta mellan en besatthet och ett mer harmoniskt samlande (Bergman & Marander-Eklund 2017, 24) som i exemplet nedan.

Jag köpte mina första muminmuggar då jag studerade utomlands i slutet på 90-talet. Sen utökades samlingen ganska snabbt, jag köpte själv och fick muggar som gåva. En tid måste jag få allt nytt som kom men numera köper jag bara dem jag verkligen tycker om. (IF 2015/027:267)

Att informanten började samla utomlands är en intressant detalj och jag återkommer till liknande svar i analysdelen om finlandssvenska identiteter. Till en början verkar hon ha haft ett mer besatt samlande, där hon måste skaffa alla muggar som kom, till att gå till ett mer harmoniskt samlande, där hon själv kan selektivt välja vilka muggar hon införskaffar.

Anser mig egentligen inte vara en "samlare" eftersom de används, men när vi har så många som vi har och jag inte kan låta bli handla en så fort en ny kommer ut så måste jag väl förlikas med att vara en samlare kanske? De är bra och snygga kaffekoppar. :) (IF 2015/027:58)

Ovanstående är ett exempel där informanten har över 40 olika muminmuggar hemma i sitt vitrinskåp och har börjat acceptera sin samlaridentitet även om den inte passar idén om att samlade föremål fräntas sitt vardagliga bruk (Belk 2001, 67). Alla informanter har inte tagit till sig en samlaridentitet trots att deras beteende i mångt och mycket liknar en samlares. Informanten har börjat anamma en samlaridentitet som hon visar upp åtminstone för sig själv. Det kan också tänkas att det stora antalet muminmuggar i informantens hem har gett henne en samlaridentitet tillskriven av personer som kommer på besök och i förlängningen nu blir en identitet hon nu visar upp för andra.

Jag köpte första muminmuggen ungefär 2001 när vi flyttade tillbaka till Finland. Barnen var ännu rätt små. Vi behövde nya muggar och vi tyckte muminmuggarna var fina. Vi har alltid gillat mumin. Det var aldrig meningen det skulle bli en samling och jag upplever mig inte som samlare fast vi har över 40st. Jag köper en ny mugg bara om jag gillar den. Samlingen muggar förvaras i köket, i köksskåpet precis som

våra andra muggar. Ibland funderar jag hur många muminmuggar man kan ha, när blir det stopp på köpandet. Men sen ser man en ny mysig mugg i butiken och kan inte låta bli. (IF 2015/27: 383)

Även om många skriver att de använder sina muggar så finns de informanter som inte gör det och passar på så vis bättre in i Belks definition av samlande (Belk 2001, 67). Det förekommer svar då informanterna har en samling med muminmuggar och en med separata bruksmuggar.

Använder inte mina muggar i samlingen, de är enbart för prydnad och glädje. Däremot har jag 10 stycken andrasorterings bruksmuggar som jag använder. Dessa varierar jag så alla används lika mycket och de används i stort sett dagligen till både varma och kalla drycker. (IF 2015/27:149)

Samlandet är som Nylund Skog nämner både en individuell och social företeelse (Nylund Skog 2017, 4). Muminmuggssamlandet är inte ett undantag, nedan följer ett exempel från en samlare med drygt 20 muggar.

Jag fick några muggar i present för ca tio år sedan. Har sedan dess köpt någon ny nu och då, dom jag gillar. Samlar inte på det viset som en riktig samlare gör, utan köper för att hela familjen gillar mumin, och muggarna används för dagligt bruk, även dom äldre som inte längre finns i produktion. (IF 2015/27:7)

Informanten köper selektivt de muggar hon vill ha, och ser sig inte direkt som en samlare. Samlingen är hela familjens muminmuggssamling, och inte det individuella projekt samlandet ofta framställs som (Ibid.), och de använder muggarna istället för att ställa dem i vitrinen. Det förekommer ofta att hela familjen på något vis tar del av samlandet. Antingen som ovanstående då informanten köper muggar åt hela familjen, eller så ger man dem som gåvor åt varandra under olika högtider. I de flesta fall där muggarna brukas så använder hela familjen sig av samlingen och som nästa analysdel påvisar är det ofta ett socialt bruk.

Belks samlarbegrepp kan appliceras på frågelistsvaren (Belk 2001, 67) på det stora hela, med ett par undantag. Det finns också en tydlig skillnad mellan de som endast har dem som prydnads föremål, som Belks samlarbegrepp innefattar, och de som använder några eller alla av muggarna. Från exemplen ovan och materialet i sig kan man skönja ett mönster där de som använder sina muggar i vardagen inte alltid tar sig en samlaridentitet. Även informanter som har över 50 muggar hemma kan uppleva ett ambivalent förhållande till samlaridentiteten just för att de brukar sina muggar. Det bryter mot Belks definition av samlande, en definition som bevisligen delvis stämmer överens med hur man kan uppfatta samlande. Det kan också bero på den mer passiva inställningen till samlandet som flera informanter har, och i viss mån på hur samlandet inte nödvändigtvis är så individuellt som man upplever att samlande är. Även om det förekommer informanter med starka samlaridentiteter är det långt ifrån alla som gör det, oavsett hur selektivt och aktivt man än samlar. Belks samlarbegrepp är på så vis väldefinierat, vissa av informanterna som bryter mot definitionen kan ha svårt att se sig själva samlare. Definitionen blir trots det haltande eftersom det också förekommer informanter som ser sig som samlare och gladeligen brukar alla sina muggar varje dag.

Att identifiera sig med en mugg

Ett genomgående tema i frågelistsvaren är informanternas förmåga att identifiera sig med en eller flera av karaktärerna som står som motiv på muggarna. Det finns flera olika varianter på identifieringen. Tove Janssons karaktärer från Mumindalen är väldigt enkla att relatera till, och också lätta att identifiera sig med (Westin 1988, 106). Deras mångfacetterade karaktärsdrag gör att de flesta hittar någon karaktär som man känner igen sig själv i. Muminmuggarnas materialitet möjliggör en igenkänning och identifiering med karaktärerna som finns på motiven på muggarna. I den här delen av analysen går jag närmare in på hur informanterna identifierar sig själv och andra med hjälp av muminmuggar. Först redogör jag för varför mina informanter så lätt kan relatera till motiven på muggarna. Med hjälp av muminmuggarnas materialitet kan man nå deras förmåga att förmedla något mellan föremål och person

samt deras förmåga att förmedla något från en person till en annan. Jag använder mig också av Svenssons tredelade identitet, identiteten vi visar upp för andra, den vi själv upplever och den vi tillskrivs av andra för att påvisa de olika identifikationsprocesser som muggarna bidrar till.

Muminfigurernas identifikationsfaktor

För att förstå varför det är så lätt för informanterna att identifiera sig med sina muggar måste vi först reda ut varför det är så lätt att identifiera sig med motiven på muggarna, muminflurerna.

Enligt Westin har muminvärlden en allegorisk status (Westin 1988, 105), det vill säga att den fungerar som en fantastisk spegelbild till vår egen värld. Med fantastisk menas här att det är något som handlar om ting utanför den normala verkligheten (Nationalencyklopedin), alltså en magisk värld. Mumindalen påminner alltså om vår värld så pass mycket att vi kan relatera till den, men lyder inte nödvändigtvis under samma lagar som vår egen värld. Westin menar vidare att det är muminflurerna som utgör grunden för muminvärlden (Westin 1988, 106). Det gör att de olika figurernas karaktärsdrag enkelt kan tolkas in i vår verklighet eftersom de är figurernas personligheter som blir spegeln till vår egen värld. På så sätt kan någon påminna oss om lilla My eller Hemulen när vi träffar dem på gatan eller över en kaffepaus. Westin citerar Jansson själv som skriver att hennes figurer ”kan bara är en camouflage för vanligt mänskligt beteendemönster”(Ibid.). Citatet är hämtat från en arbetsbok där Jansson skrev ner svar på återkommande frågor vid intervjuer och samtal (Ibid. 14). Vidare säger Jansson att figurerna har bredare handlingsmarginaler än människor, det vill säga att i deras fantastiska värld har figurerna möjlighet att göra sådant som vi inte kan i vår egen verklighet. Muminflurerna som figurerar som motiv på muminmuggarna kan alltså påminna oss om människor i vår närhet och om oss själva.

Westin menar att figurerna blir typer, vars huvuddrag kan appliceras på vår egen verklighet (Ibid. 106). För att bredda förståelsen tar jag in Sofie Strandén-Backas

tankar om typfigurer ur hennes avhandling ”*I eld, i blod, i frost, i svält*”(2010) om veteraners, lottors och sjuksköterskors berättande om krig. Det är ett begrepp jag anser fungerar bra för att förklara vissa av de kulturella mönster jag skönjt. En typfigur är på många sätt som en stereotyp men är inte nödvändigtvis lika negativt laddade, även om de också kan vara det. Typfigurer kan också vara idealiserande (Strandén 2010, 382). Enligt Strandén-Backa är en typfigur symboliskt laddad. ”Den är ett kraftfullt redskap att i förtätad form uttrycka värderingar, åsikter och moraluppfattningar” (Ibid.). Strandén-Backa använder sig av typfigurer för att förklara mönster i berättelserna som hennes informanter delat med sig av till henne. Typfigurerna är en sammanslagning av de personer som informanterna berättar om, så som den dygdiga lottan och den ståndaktige soldaten, eller den elaka systemen och den krigstokige fascisten (Ibid. 383).

Muminfigurerna skiljer sig något från Strandén-Backas typfigurer som är ”i många fall ideologiskt kameleontiska och politiskt obundna, så att samma figur kan uttrycka samma innebörd oberoende av berättarens politiska eller ideologiska preferenser” (Ibid. 382). Muminfigurerna kan ha olika innebörd för olika personer. Någon kan gilla muggen med Stinky för att han är en lite skojig typ (IF 2015/17:215) medan någon tycker illa om och undviker den för att han ger negativa upplevelser där han springer med sina spritflaskor (IF 2015/017:93). Att se muminfigurerna som typfigurer gör de möjligt för motiven på muggarna att spegla mer än bara karaktärsdrag och beteendemönster som Jansson och Westin talar om, de kan också föra över eller spegla värderingar och åsikter.

Muminmuggens materialitet

Som nämnt i teorikapitlet använder jag ett materialitetsbegrepp där föremål har en sekundär, en tillskriven och/eller upplevd, agens. Föremålens agens kan ta sig olika uttryck. I exemplet nedan påvisas en form av tillskriven agens till muminmuggen.

Det tog ganska många gånger innan jag förstod varför det var så passande att min man serverade mig kaffe i hattifnattarna. Min man

säger "nu gör jag kaffe" på lördagsmorgnarna. Jag säger "ja "och sen händer det inte så mycket mer. Två timmar senare upptäcker jag att jag har en kopp med kallt kaffe bredvid sängen. De är visserligen kaffe i koppen och inte te men eftersom hattifnattarna inte dricker sitt te utan bara värmer sig på det så tror jag inte att de bryr sig om det är te eller kaffe koppen att värma sig på. Efter som drycker nu är kall har de använt den färdigt och jag kan med gott samvete dricka upp den." (IF 2015/027:49)

Informanten blir serverad kaffe på lördagsmorgnar av sin make, och glömmer sedan bort kaffet. Efter två timmar har kaffet kallnat. Istället för att tänka att kaffet kallnar på grund av termodynamikens andra huvudsats, det vill säga att värmskillnaderna mellan kaffet och muggen jämnas ut över tid, låter hon Hattifnattarna på muggen värma sig på kaffet. Motivet, och därmed muggen, ges en möjlighet att aktivt värma sig på det varma innehållet eftersom informanten upplever det så. Det är irrelevant huruvida hon är medveten om den egentliga orsaken till varför kaffet kallnar, eftersom det är hennes upplevelse som tillskriver muggen agens. (Dant 2050, 66).

Ett fenomen i frågelistsvaren är att det ofta uppstår diskussion om valet av muggar när det kommer gäster på besök.

Då jag har många kaffegäster är muggarna till extra stor glädje. Jag plockar fram tillräckligt många och slår i kaffe och folk brukar sen snacka om varför de valde just den och den... Muggarna roterar så jag har inte någon favorit jag själv alltid dricker ur. (IF 2015/027:471)

Informanten har själv inte någon favoritmugg hon identifierar sig med. Muggarna används istället som diskussionsämne när hon har kaffebesök. Det kan på så vis vara viktigt att ha en personlig anledning till varför gästerna valt en viss mugg. Eftersom informanten inte går närmare in på orsakerna till varför dens gäster brukar välja muggar får vi anta att det finns ett flertal orsaker. Andra informanter skriver om att välja mugg efter humör eller att de har en eller flera favoritmuggar som man

antingen tycker är fin eller som man identifierar sig med, ofta en kombination av bägge. Oavsett anledning så ska muggen man väljer inte bara agera som en tillbringare avsedd för varma drycker, den ska också innehålla en orsak till varför man valde muggen.

Muminmuggens materialitetsaspekter går längre än att bara ge möjlighet att identifiera sig med motiven på muggen. Muggarna kan också överföra information mellan människor (Gell, 1998, 20).

Använder mest de muggar jag fått senast, nu den nya Muminmamman samt nya snusmumriken. Även gamla Muminmamman används mycket. Åt mannen ger jag svarta Muminpappan och ibland får han Stinky eller Mårran om humöret är surt, alternativt "rakkausmuumi" eller familjen om det känns så! Om han i sin tur plockar fram muggar tar han nog bara första bästa utan att fundera. (IF 2015/027:347)

Informanten använder de senaste muggarna, och även den gamla Muminmamman. Som i tidigare exempel påvisar den här informanten en genomgående trend. Mödrar väljer gärna Muminmamman, en karaktär de enkelt kan identifiera sig med. Det intressanta är att informantens make oftast får en mugg med Muminpappan som motiv, om inte hennes humör bjuder henne att ge ett annat motiv. Muggarna med Stinky eller Mårran får här förmedla att hon är på dåligt humör, medan Kärleksmuggen (en rosa mugg där Muminrollet och Snorkfröken omfamnar varandra) och familjen (en flerfärgad mugg med Snorkfröken, Muminrollet, Muminmamma och Muminpappa på rad) berättar om ett glatt humör. Muggarna förmedlar olika känslor mellan informanten och hennes make.

Informanternas identifikationsprocesser

De ovanstående exemplen påvisar hur muggarna, och deras motiv, tillskrivs agens och de får en förmåga att agera i verkligheten. I den här delen av analysen ställs

frågelistsvaren upp mot Svenssons tredelade identitetsbegrepp för att påvisa hur muminmuggarna genom sina motiv kan spegla alla tre sidor av identiteten. I de första exemplen påvisas en identitet som man tillskriver sig själv.

Mitt samlande på Muminmuggar kom av sig rätt fort. Jag tror det var några av de första muggarna vår familj då dottern ännu bodde hemma (1990-tal) köpte, muggar som så att säga symboliserade vår familj - för mig Muminmamman (i sina sysslor, rosa), för maken Muminpappan (i sin hängmatta i trädet, grön) och för dottern en med Snorkfröken och Mumin (i rutor, rosa). Vi använde dem flitigt. (IF 2015/027:203)

Även om informanten inte samlar på muminmuggar är exemplet relevant. När hon införskaffade muggarna var familjemedlemmarnas identiteter tydligt en avgörande faktor. En mugg för mamma, en för pappa och en för dottern. Motiven på familjemedlemmarnas muggar är typfigurer för deras identiteter inom familjen. Modern har en mugg med Muminmamma, fadern med Muminpappa och dottern en mugg med Snorkfröken. Snorkfröken är inte dotter i berättelsen, men eftersom hon är Mumintrollets lekkamrat, och senare flickvän (Moomin.com) passar hon som typfigur väl in i en dottersroll. Muggarna får i uppgift att visa och förstärka vilken identitet inom familjen varje medlem har, både för varandra, en själv och för utomstående. Det förekommer liknande exempel i frågelistsvaren där familjer skaffar specifika muggar till varje familjemedlem. Det är vanligare i familjer som inte samlar, utan har kring 10 muggar där man helt enkelt köpt en specifik mugg för en specifik familjemedlem. I de här fallen är det den som skaffar muggarna som tillskriver identiteter till sig själv och de övriga familjemedlemmarna. I familjer där någon aktivt samlar på muggarna uppstår ofta en lite annorlunda variant.

Vi använder muggarna dagligen. De är våra kaffekoppar, både till vardag och fest. När vi firade barnens studentexamen dukade vi en stor buffé och använde enbart muminmuggarna till kaffet. Det väckte en viss uppmärksamhet och glädje bland våra gäster, det är nu 6 år sen. Inte så vanligt då. Vi använder alla muggar. Det beror på humöret

vilken man tar ur skåpet. Varje familjemedlem har dock sina favoriter. Jag gillar Mymlans mamma för att mina barn säger att de tycker jag är som henne. Min dotter har alltid gillat Mårran, min äldsta son Stinky, yngre son Sniff och min man Snusmumriken. (IF/2015/27:383)

I det här fallet har informanten en betydligt större samling, så möjligheten för familjemedlemmarna att själva välja bland flera karaktärer uppstår. I informantens fall har hon valt en mugg med en karaktär som barnen valt åt henne, som man kan se som en identitet som blivit tillskriven henne av andra. Mymlans mamma, det vill säga lilla My och Mymlans mor, är för barnen en moderlig typfigur som passar in på deras mors personlighet. De övriga i familjen har också favoritmuggar, men eftersom informanten inte tar upp några orsaker till varför kan en inte utröna bakomliggande orsaker. De olika motiven kan alla läsas som typfigurer, men hur de olika familjemedlemmarna tolkar karaktärsdragen är inte givet. Som nedanstående svar påpekar är det också vanligt att informanterna väljer mugg efter humör.

Av mina muggar använder jag alla utom en (Tove 100 med glasögon, jag har en utan) eftersom det ändå är porslin och att jag inte gör det av något slags vinstintresse bortom det sentimentala. Jag brukar välja mugg efter humör på internationella kvinnodagen drack jag ut Lilla My eftersom hon är en stark kvinnlig förebild, andra dagar kan jag välja efter färg. Det blir en rolig grej för personer som hälsar på att få välja "sin" mugg och samtidigt få lite kuriosa om illustrationen och karaktären. (IF 2015/027:398)

Ofta när Tove 100 muggen nämns i frågelistsvaren gör informanterna skillnad på huruvida de menar muggen med glasögonmotivet på insidan av muggen eller inte. Muggarna med glasögonen är mer värdefulla då de inte hade lika stor produktion som de utan. Informanten är inget undantag när hon berättar att hon använder muggen utan glasögonen. Hon skriver också att hon väljer mugg efter humör och ger ett exempel där hon valde en mugg med lilla My som motiv på den internationella kvinnodagen, eftersom hon ser lilla My som en stark kvinnlig förebild. Lilla My är en typfigur som upplevs som en stark självständig kvinna. På ett manusblad till

Farlig midsommar beskriver Tove Jansson lilla My som frågvis, orädd och omedvetet taktlös (Westin 1998, 111). Hon beskrivs också som modig (Moomin.com). Informanten behöver inte ha samma uppfattning av karaktärerna som författaren, men Janssons beskrivningar är en möjlig tolkning av dem.

Ett annat vanligt förekommande mönster som ovanstående svar exemplifierar är att låta gäster välja en mugg. Flera informanter har liknande svar. Det är ett sätt att ge gästen möjligheten att visa upp en identitet genom att välja en mugg som gästen känner passar hen själv.

Enligt humör: vem vill jag vara idag? Temamuggar enligt årstid: vintermuggarna tas fram i december. I vår nyfamilj, när barnen var små var det oerhört viktigt att bonuspappa hade mumintrollet, under inga omständigheter Muminpappa! Den var reserverad med ensamrätt till biologiska pappan. Detta trots att relationerna i övrigt var varma och okomplicerade. (IF 2015/027:307)

Ovanstående svar visar upp ett exempel på hur muggarna också kan användas för att visa vilken identitet någon inte har. Informanten väljer som tidigare exempel ofta mugg efter humör och varierar temamuggar efter årstid. Den enda tydliga regeln är att bonuspappan måste välja en mugg med mumintrollet och inte Muminpappan. Muminpappan är här som typfigur bunden till idén om den biologiska fadern. Svaret är ett exempel på muggarnas relationella materialitet, muggen med Muminpappa motivet blir oåtkomlig för bonuspappan, eftersom den är ämnad endast för den biologiska fadern. Även om relationerna mellan barnet och bonuspappan annars är bra så låter barnen honom påminnas, genom att inte låta honom välja Muminpappamuggen, om att de samtidigt också har en biologisk far som har en roll bonuspappan inte kan fylla.

Många informanter skriver om favoritmuggar. Det beror antagligen på att jag i frågelistan frågade om de hade någon sådan. Ofta baserar sig valet av favoritmugg på

vem i Mumindalen de identifierar sig med. Nedan följer ett exempel på en sådan informant.

Jag dricker kaffe varje dag ur muggarna. Vilken jag tar växlar. Vintersäsongmuggarna skiljer jag inte alls på, fast jag älskar julgranen, de andra tar jag också växelvis, men måste medge att Muminmamman - som jag mest identifierar mig med - tas oftast. Den röda Muminmamman alltså... (det finns ju ingen muminmammo/fammo) Den som jag minst använder är kanske Sniff, polisen och den där som liknar en kvinnlig sniff som jag inte ens kommer ihåg namnet på... den tar jag aldrig. Tofslan och Vifslan tar jag inte heller... Inte heller ofta sommarsäsongmuggarna... Bland barn och gäster är Stinky och Mårran populära. Likaså Lilla My. Min man som är forskare väljer oftast Hemulen med förstoringsglasat. Min dotter valde tidigare Filifjonkan,(jag var lite orolig) men sen hon fick en pojkvän och blev mamma började hon välja Mymlan.(jag blev glad) När barnbarnen är på besök brukar de också få välja själva. (I F2015/027:223)

Informanten börjar med att säga att hon växlar mellan sina muggar men har en favorit, Muminmamman som hon själv identifierar sig mest med. Sedan klargör hon att det är den röda Muminmamnamuggen som är hennes favorit, det vill säga den som numera är ur produktion. Idag producerar Arabia en mugg med Muminmamman som motiv med aprikos bakgrund. Efter det beskriver hon vilka muggar hon själv sällan eller aldrig använder utan att ge någon förklaring till varför, men eftersom Muminmamman är en favorit för att hon identifierar sig med den kan man anta att hon inte väljer de andra för att karaktärerna upplevs som främmande för henne. Hon gör en anmärkning att barn och gäster gärna väljer Stinky, Mårran och lilla My som motiv på muggarna. Alla tre är figurer som ofta omnämns i materialet, så de verkar vara populära motiv. Hennes man identifierar sig med figuren på muggen han oftast väljer, som forskare är Hemulen ett säkert kort.

Det intressanta i svaret kommer när informanter förklarar att hon tidigare var lite orolig över sin dotter när hon valde Filifjonkan och gläds när hon bytte till att välja Mymlan när hon blivit mor. På det tidigare nämnda manusbladet till *Farlig midsommar* beskriver Tove Jansson Filifjonkans tänkta karaktärsdrag. Enligt Jansson är Filifjonkan traditionsbunden, råddig, docerande och naiv (Westin 1988, 111). Om informanten har en liknande uppfattning upplever hon det oroväckande att hennes dotter identifierar sig med en figur med dessa karaktärsdrag. Informanten gläds åt att dottern börjat identifiera sig med en annan karaktär. Mymlan kan ses som en bättre modersgestalt, även om hon inte är utan skavanker. På ett manusblad beskriver Jansson Mymlan som ”svag för My som hon uppfostrar fel ibland. Undergångsbetonad och sensuell” (Ibid.). Informanten behöver som nämnt inte ha samma uppfattning som författaren om figurerna. Informantens oro och senare glädje över dotterns val av muminsmugg kan uppfattas som en del av hennes levnadsberättelse och berättar något om hur hennes, och i förlängningen samhällets, förväntningar på dotterns livsval (Svensson 1997, 47).

Det behöver inte nödvändigtvis vara en favoritmugg för att informanterna ska identifiera sig med sina muggar. I materialet förekommer också andra identifikationer.

Jag har bara två Muminmuggar. Den första köpte jag 2006 på en fabriksutförsäljning i Gustavsberg utanför Stockholm. De sålde Muminmuggar och jag köpte en med Mårran eftersom jag tyckte att den var cool. Jag är inte så intresserad av söta gulliga saker. När jag köpte den hade jag just lämnat min man (det var därför jag behövde nytt porslin) och jag identifierade mig ganska mycket med Mårran som är kall och grå och som släcker elden när hon försöker komma nära. Jag tyckte också det var svårt att komma nära människor och bli vän med dem, så jag tyckte det passade att jag skulle ha en Mårran-mugg. I fjol ville jag komma bort från att ha Mårran som min hemliga identitet. En vän sa något om att jag var kortfattad som Too-Ticki, och jag tänkte att Too-Ticki är en bra förebild. Hon är praktisk och jordnära. Så då letade jag upp en affär som sålde Mumin-muggar och köpte en Too-

Tickimugg. Jag brukade ha Mårran-muggen på skrivbordet på jobbet. Det var meningen att jag skulle byta ut den mot Too-Ticki-muggen men jag glömde jämt ta med mig muggen dit. Nu har jag slutat på det jobbet och båda muggarna står hemma i ett köksskåp med mina andra muggar. (IF 2015/027:349)

I det ovanstående exemplet är det inte fråga om någon favoritmugg. Informanten köpte sin första muminmugg när hon lämnat sin dåvarande make. Som hon själv skriver ansåg hon att en mugg med Mårran som motiv var passande eftersom hon identifierade sig med den kyliga karaktären. Äktenskapet är en av det moderna samhällets identitetsbekräftande institutioner (Svensson 1997. 43–44) Innan hon lämnade sin make hade hon en identitet som fru, en identitet som försvann när hon bröt med sin partner. Familjen hon hade splittrades i och med att hon lämnar maken, så tanken att identifiera sig med Mårran som släcker elden är inte märklig. Mårran fungerar här som en typfigur som för informanten innefattar känslor av ensamhet och förstörelse. Mårran blev en hemlig identitet, en identitet hon tillskrev sig själv (Ibid. 42). Hennes identifiering med Mårran blir en ny del i hennes levnadsberättelse som förstärks av muggen. En levnadsberättelse kan ses som ett sätt strukturerat sätt man presenterar sin jag-uppfattning (Ibid. 39). Eftersom hon har muggen på jobbet visar hon också upp sin hemliga identitet, om än på ett diskret vis.

Informanten vill några år senare sluta identifiera sig som Mårran, och när hennes vän säger att hon är lite som Too-Ticki får hon möjligheten. Too-Ticki är en identitet hon först blir tillskriven av någon annan. Som informanten själv skriver är Too-Ticki en bra förbild, bättre än Mårrans mer destruktiva karaktär. För att förstärka sin identifieringen med den muminkaraktären köper hon en ny muminmugg. Informanten hoppades ta muggen till sitt jobb, så förändringen också blir synlig, om än diskret, också för hennes arbetskamrater.

Muminmuggarna är ofta kopplade till människors identitet via figurena som står som motiv. De täcker inte in hela identiteten, men speglar vissa sidor av den. Muggarna genom sin materialitet kan innefatta också sociala relationer (Persson 2014, 35). Ett av de vanligare exemplen i frågelistan är mödrar som själva föredrar

Muminmammamuggen och som delar ut muggar till familjemedlemmar efter deras identitet, och sociala relation, inom familjen, så som fader, bonuspappa, dotter och son. De kan också användas för att bekräfta informanternas humör, och blir också ett sätt att visa upp humöret, om än oftast för sig själv. I vissa fall byter personen mugg och påvisar på så sätt en förändring i sin identitet. Som dottern som gick ifrån Filifjonka till Mymla, eller informanten som gick från Mårran till Too-Ticki. Huruvida dottern själv anser sig förändrad eller inte framgår inte ur svaret, men informanten upplevde en förändring tack vare bytet av muminmugg.

Den finlandssvenska identiteten

Ett av de tydligaste kulturella mönstren träder fram ur materialet är muminmuggssamlandet som en symbol för en finlandssvensk identitet. Det är inte en enhetlig kulturell identitet som alla finlandssvenskar innehar, men många av mina informanter ser sig som finlandssvenskar och anser att samlandet av muminmuggar är en del av deras kulturella identitet. Innan jag går in och analyserar frågelistssvaren ska jag redogöra kopplingen mellan Svenskfinland och Mumindalen. Med det hoppas jag tydliggöra varför steget till att att muminmuggarna kan uttrycka en finlandssvensk identitet inte är så långt.

Mumindalen som metafor för det finlandssvenska

Att Mumindalen är en metafor för Svenskfinland kan upplevas uppenbart, speciellt för en finlandssvensk. Med det menar jag inte att det är en absolut metafor som man som finlandssvensk måste skriva under eller vara bekväm med, men den finns där likväl. Folkloristen Sven-Erik Klinkmann menar att metaforen är trefaldig. Den upprätthålls och härstammar från tre olika håll, dels från Sverige, dels från det finskspråkiga Finland och dels från finlandssvenskar själva.

Den japanskanimerade Mumin TV-serien från 90-talet blev väldigt populär i Sverige när den kom. I programmet talar alla karaktärer med en tydlig finlandssvensk dialekt. Också Muminsången i programmet är komponerad och sjungen av finlandssvenska Benny Törnroos (Klinkmann 2011, 268). Mumin blir här alltså inte bara karaktärer påhittade av en finlandssvensk författare, de talar också finlandssvenska. Om inte kopplingen var tydlig nog så gjorde Mark Levengood, känd finlandssvensk i Sverige, 2004 berättarrösten till en restaurerad version av en polsk-österrikisk Muminanimation från slutet av 1970- och början av 1980-talet. Levengood har också läst in ett flertal muminberättelser som ljudböcker. Så det är inte utan orsak som svenskar kallar finlandssvenska dialekter för Mumindalska.

Enligt Klinkmann kommer de finskspråkigas idé om Mumindalen som finlandssvensk från Svenska YLEs program Strömsö (Klinkmann 2011, 271). Den gemytliga, eviga sommar utan bekymmer påminner starkt om Mumindalen, något som finska tittare påpekar i kommentarer om programmet på YLEs hemsidor. Också kolumnisten Theresa Norrmén har påpekat kopplingen som den finskspråkiga majoriteten ser i kolumnen *Strömsökväll med Muminrollen* (Norrmén 2006).

Enligt Klinkmann använder finlandssvenskarna själva metaforen i den offentliga diskursen om Svenskfinland. Där får karaktärerna från Mumindalen för nytt liv i en annan kontext än Janssons böcker. Erik Söderblom, Professor i scenframställning vid Teaterhögskolan i Helsingfors, skriver kritik riktad mot den svenskspråkiga teaterscenen i Finland under rubriken *Kring Hemulernas Högborg* (Söderblom 2008). Söderblom menar att den finlandssvenska teaterkulturen är alltför tam, alla får vara med men ingen vågar eller får göra något för kontroversiellt. I en kolumn beskriver etnologen Bo Lönnqvist finlandssvenskar som en så intensivt självreflexiv grupp att den blir självlysande som hattifnattar (Lönnqvist 2008). Självmänar Lönnqvist att han är en pessimistisk hemul, när han skriver att Svenskfinland behöver energiladdningar från Sverige för att överleva. Klinkmann påpekar att det behövs en insikt i karaktärerna för att kunna använda dem på ett sådant vis som de används i den offentliga debatten, både från skribenten och läsarens sida.

Jag menar att den trefaldiga metafor som Klinkmann lägger fram visar att det finns en tydlig koppling mellan Mumindalen och dess invånare och Svenskfinland och Finlandssvenskar. I svaren från frågelistan förekommer informanter som också ser muminformanterna som specifikt finlandssvenska.

Jag skulle inte säga att jag samlar dem, har inte så många. Figurerna är personligheter och de hör på något sätt till finlandssvenskheten. Läste till och med lite elaka svartvita muminsierier när jag var barn. Då tyckte jag inte så mycket om Mumin men läste ändå. Figurerna var inte heller så runda, mjuka o mulliga på den tiden. (IF 2015/027:350)

Informanten, en kvinna från Lundo i Finland, har tio muggar hemma och menar att hon inte samlar. Hon läste Tove Janssons muminsierier som barn och även om hon inte tyckte om mumin då har hon valt att skaffa muminmuggar senare i livet. Enligt henne är det figurernas personligheter som hör till finlandssvenskheten, snarare än själva muggen. Figurerna kan läsas som typfigurer vilka alla hör till det som informanten kallar för finlandssvenskheten.

Muminmuggarna som metafor för det finlandssvenska

Då det nu påvisats att Mumindalen och dess invånare kan upplevas som finlandssvenska går jag nu vidare med att se om och hur muminmuggarna kan tillskrivas en liknande bedrift med hjälp av materialet från frågelistan. På frågan varför informanterna samlar på muminmuggar svarar en kvinna från Kimitoön kort att ”Jag tycker de är trevliga och så är ju mumin finlandssvensk!” (IF 2015/027:262) Som exemplen nedan också påskiner finns det en uppfattning bland informanterna att Tove Janssons mumin, och i förlängningen muminmuggarna kopplas till det finlandssvenska.

Jag gillar Tove Janssons konst. Men nuförtiden stör jag mig på att muggarna görs i fucking Thailand! Dom borde drejas av storväxta finlandssvenskor i Åbolands skärgård för helvete! (IF 2015/027:191)

Det är tydligt att informanten tycker att muminmuggarna är finlandssvenska, eftersom han menar att för att de ska vara autentiska muminmuggar borde vara producerade i Svenskfinland. Företaget Fiskars, som äger Arabia och producerar muminmuggarna flyttade sin produktion av keramik till Thailand 2015, eftersom de ansåg att det inte var ekonomiskt hållbart att hålla kvar produktionen i Finland (FNB 2015). Han är inte den enda som är besviken på att produktionen flyttat utomlands, men han är den enda som uttrycker en begäran att produktionen ska skötas av finlandssvenska kvinnor.

Att produktionen sker i Finland verkar vara en viktig del av varför människor samlar på muggarna. Till exempel en man från Raseborg som skriver ” I och med att produktionen nu flyttar till Thailand i sin helhet får det vara slutköpt, tror jag.” (IF 2015/027:306). De är inte ensamma i övervägandet att sluta samla på muggarna eftersom produktionen flyttat utomlands, men det finns också informanter som väljer att fortsätta samlandet.

Delvis för att mumin känns väldigt nära min identitet som finländare, finlandssvensk och skärgårdsälskare. Jag försöker också endast ha föremål av hög kvalitet hemma (hellre färre och bra än massor prylar som går sönder). Muminmuggarna är en bra kombination eftersom de fyller funktionen att ha flera muggar för när man har gäster men de är även något mer än bara det, de uttrycker identitet och en viss filosofi. Jag gillar att kunna kombinera nytta och nöje, eller närmare sagt kombinera dekoration med funktion. Att de tillverkades i Finland var en viktig del och det är synd att tillverkningen flyttat, och det kanske dämpar ivern en aning men inte slutar jag helt och hållet, det viktigaste för mig är ändå den filosofi muminvärlden står för, vi är alla lite olika

och lite knasiga ibland, och vissa är som Mårran, men alla får bo i samma dal och ha sina egna äventyr. (IF 2015/027:381)

Informanten berättar att mumin kan kopplas till hennes självupplevda identitet och räknar upp tre aspekter som mumin står för: finländare, finlandssvensk och skärgårdsälskare. Bland frågelistsvaren förekommer flera svar som hänvisar till Finland i stort, men de är inte tillräckligt många för att jag med trygghet vågar göra kopplingen mellan muminmuggar och en finländsk identitet. Det skulle kräva en annan undersökning med ett annat material. Finlandssvenskheten kommer däremot ofta upp i materialet. Eftersom Mumindalen, och deras karaktärer enkelt kan kopplas till Svenskfinland och det finlandssvenska är det inte förvånande att det dyker upp relativt ofta i materialet. Identiteten som skärgårdsälskare går också att koppla till Mumindalen och Tove Janssons eget liv. Mumindalens geografi påminner om det finlandssvenska kustlandskapet och associeras lätt till den finlandssvenska skärgårdsidyllen (Klinkmann 2011, 286) och Tove Jansson spenderade stora delar av sitt liv ute i Pellinge skärgård. Informanten antar också muggarna i sig håller en bra kvalité och uppskattar Arabias kombination av den funktionella Teemamuggen och de dekorativa motiven med muminkaraktärer. Även hon använder muggarna när det kommer gäster och anser att de uttrycker, gästernas, identitet och filosofi. Informanten menar att valet av motiv återspeglar något hos personen som valde en specifik mugg. Också hon är missnöjd över att produktionen har flyttat utomlands, men hon vill ändå inte sluta att samla då hon anser att muminmuggarna innefattar den filosofi hon menar att muminvärlden har. För andra informanter verkar muminmuggarna utan vidare reflektion höra till finlandssvenskheten.

Det började på min mammas initiativ men jag kom snabbt på att de är kul samla på. Det är fint att se hur de olika figurerna gestaltas och hur olika färger och motiv kombineras. Egentligen förstod jag inte till en början att det var många andra som samlade på muminmuggar. Tyckte att det var fint att få gåvor som verkligen kommer till användning. Det har också känts som en finlandssvensk grej, det hör nästan till att ha någon muminmugg i skåpet. Speciellt för min svägerska som bor

utomlands har muminmuggarna haft ett stort symboliskt och emotionellt värde. (IF 2015/027:96)

Enligt informanten blev hon inspirerad av sin mor att börja samla. Också hon kommenterar på muggarnas färger och motiv. Hon menar att hon själv först inte märkt att hon tagit del av en trend. Ur ett samlarperspektiv är svaret intressant då hon skriver att hon samlar och att hon är nöjd att få gåvor som kan brukas, tillskillnad från att stå på en hylla och samla damm. Vidare anser hon att det hör till att som finlandssvensk ha muminmuggar i skåpet. Hon ser det som en del av en kollektiv finlandssvensk identitet. Vidare tar hon upp att muggarna varit väldigt viktiga för hennes svägerska som bor utomlands. Detta påstående är något som ofta dyker upp i materialet och som jag återkommer till senare i analysen.

Åläningar och muminmuggar

I materialet förekommer det flera svår från Åland, något som åtminstone delvis beror på att jag själv är från Åland och spred frågelistan via min privata Facebook-sida. Där har jag kontakt med många åländska vänner och bekanta som i sin tur spred frågelistan vidare till sina vänner och bekanta. Åland är en svenskspråkig ögrupp med självstyre som är en del av Finland. Åläningar talar svenska och bor i Finland. De betyder inte nödvändigtvis att de upplever sig själva som finlandssvenskar.

Tycker om själva bilderna och även Tove Janssons ritade böcker.
Känns lite fosterländskt eller finlandssvenskt att samla på dem. Bra kvalitet och skön vardagsmugg att använda också. (IF 2015/027:338)

En informant från Jomala på Åland menar att det är finlandssvenskt att samla på muminmuggar. Ålands statistisk och utredningsbyrå (ÅSUB) gjorde en enkätundersökning 1999 om åläningarnas identitet. Där visade det sig att åläningar till största del såg sig som åläningar, därefter i sjunkande ordning som nordbor, finländare och finlandssvenskar (ÅSUB 1999). Hufvudstadsbladets tidigare

chefredaktör Jan-Magnus Jansson menar också att ålänningar är angelägna att markera en skarp gräns mellan sitt självstyrande landskap och resten av Svenskfinland (Jansson 1981). Att informanten ser det som ”lite finlandssvenskt” att samla på muminmuggar kan ses som ett sätt att säga att muminmuggarna nog är finlandssvenska och att samlandet blir ett sätt att närma sig identiteten.

Jag samlar på Muminmuggar för att de är så fina. Man blir glad av att se på Mumintrollen och man känner lite stolthet över att det är en finlandssvensk det vill säga Tove Jansson är upphovet till deras tillkomst. (IF 2015/027:420)

Ovanstående informant, även hon från Åland, har en annan inställning. Hon identifierar sig som finlandssvensk då hon känner stolthet över att den finlandssvenska Tove Jansson är upphovet till mumintrollen. Att samla på muminmuggarna är för henne att identifiera sig med den svenskspråkiga minoriteten på fastlandet. En annan ålänning gör kopplingen mellan muminmuggen och Svenskfinland utan att själv framföra vidare tankar om förhållandet mellan sig själv och en potentiell finlandssvensk identitet ”De är söta, och finlandssvenska. (IF 2015/027:312). På Åland upplevs muminmuggen åtminstone av en del av informanterna som finlandssvensk, vare sig de själva sällar sig till den kategorin eller inte.

Finlandssvenska emigranter

Som tidigare nämnt förekommer det många svar av finlandssvenska emigranter som omtalar kopplingar till den finlandssvenska identiteten i sina svar.

Jag har som sagt fått många i present och det har därför blivit en ganska stor samling utan att jag aktivt planerat det. Men de är fina och idealiska kaffemuggar, så jag köper gärna flera. Berättelserna om mumintrollen tycker jag verkligen om, mer som vuxen än vad jag

gjorde som barn. Man påminns om dem när man dricker kaffe. För mig som delvis arbetar i Sverige blir det också en viktig finlandssvensk identitetsskapande faktor att associera mig med och bli associerad med mumintrollen, eftersom mumintrollen är en känd finlandssvensk kulturmarkör i Sverige. Dock är jag österbottning och talar dialekt, så rent talspråkmässigt kan jag inte associera mig med mumintrollen. Frågan är om jag heller kan göra det utifrån min sociala bakgrund - jag tänker då närmast på Leif Höckerstedts klassanalys av mumintrollen i boken "Fuskfinnar eller östsvenskar?" och de regionala skillnaderna inom Svenskfinland. Men jag tror att muggarna får ett särskilt värde för mig utifrån min tillvaro som finlandssvensk migrant (på deltid). (IF 2015/027:36)

Muggarna påminner informanten om Tove Janssons berättelser om mumintrollen. Hon arbetar delvis i Sverige och menar att muggarna är en viktig identitetsskapande faktor för henne, eftersom hon märkt att muminfigurerna sammanlänkade med det finlandssvenska i Sverige. Sen kommer hon in på en intressant detalj, eftersom hon talar österbottnisk dialekt kan hon inte associera sig med muminkaraktärernas tal. Antagligen kommer uppfattningen från att mumintrollen talar standard finlandssvenska i den animerade tv-serien från 90-talet, vilket skiljer sig markant från österbottniska, trots att figurerna i sin grund inte har någon särskild dialekt eftersom de är litterära gestalter från början. Hon anser också att hon inte kan associera sig med mumintrollen med tanke på hennes sociala bakgrund. Enligt språkvetaren Leif Höckerstedt, som informanten refererar till, är mumintrollen liberala och borgerliga, nästan överklass och har "ett stänk skärgård, ett stänk natur, ett stänk tolerans och ett stänk bohemisk flykt" (Höckerstedt 2000, 142). Informanten kommer från en annan socialbakgrund än denna. Trots dessa invändningar mot en identifiering med muminfigurerna blir mumintrollen det informanten kallar en identitetsskapande faktor. Med muggarna markerar hon sin finlandssvenska identitet, framförallt när hon är på arbete i Sverige.

För de finlandssvenska emigranterna som förekommer i materialet blir mumintrollen personliga markörer som fungerar som identitetssymboler på ett

liknande sätt som skandinaviska föremål är personliga symboler för finlandssvenska emigrant ättlingar i Amerika (Österlund-Pöttsch 2003, 112).

Mitt Finlandssvenska kulturarv, och min barndom med alla Muminböckerna är nog främsta orsaken. Boken "Vad tror du att det hände sen?" var favoriten, och min Mamma berättade den utantill när vi var på resa med bil. (IF 2015/027:269)

Informanten är bosatt i mellersta Sverige men kommer ursprungligen från Svenskfinland. Anledningen till varför hon samlar är enligt henne att Mumin funnits i hennes barndom i Svenskfinland. Hennes svar är ett av få som tar upp begreppet kulturarv, men hon är inte ensam om de tankebanorna, en annan informant menar också att "De hör till vårt kulturarv."(IF 2015/027:177). Enligt etnologen Sanna Lillbroända-Annalla är kulturarv "summan av det kulturstoff och de kulturkomponenter som i en grupp eller samhälle faktiskt överförs mellan generationer – Muntligt eller materiellt." Det stoffet möjliggör en kulturell självförståelse och identitet och "förenar kulturen inåt och särskiljer den från andra kulturer"(Lillbroända-Annalla 2014, 43). Muggarna kan upplevas som en materiell koppling till det finlandssvenska. Enligt Nationalencyklopedin är kulturarv "idéer och värderingar som ingår i en kulturs historia och som fungerar som en gemensam referensram"(Nationalencyklopedin). Muminmuggarna kan alltså innefatta idéer och värderingar som kopplas till Svenskfinland. Vad man kunde kalla en finlandssvensk livsfilosofi.

Jag använder alla muggarna regelbundet. Har en på jobbet, vilket är ett uttryck för min finlandssvenska identitet. Mumin är faktiskt en bra symbol för att promota sin finlandssvenskhet. Alla svenskar känner till dem och muggarna är fina att visa upp. Dessutom passar muminfilosofin bra in i dagens samhälle med flyktingströmmar och andra händelser som hos vissa skapar oro och där brukar ju muminvärlden med sin inställning till det okända och farliga vara en bra motpol mot mörka krafter.

Egentligen samlar jag inte för jag har inte plats för dem, men det har ju blivit några stycken nu som faktiskt kan betraktas som en samling. Det är slumpen som skapat en samling. Rent estetiskt är muggarna fina, de har bra form och känsla och känns som om de är av hög kvalitet.

Dessutom passar de ihop med övrigt Arabia porslin. I bakhuvudet finns också att muggarna kan ärvas av mina barn, som en påminnelse om deras finlandssvenska arv (fast de är födda i Sverige). (IF 2015/027:431)

Informanten använder alla sina muminmuggar och har en på jobbet för att visa upp sin finlandssvenska identitet. Hon menar att mumin är en symbol för finlandssvenskheten eller Svenskfinland. Enligt henne känner alla svenskar till muminkaraktärerna och muminmuggarna är ett bra sätt att visa upp dem på. Muggen kan bära och visa upp en del av hennes personlighet tack vare muggens materialitet (Dant 2005, 60). Muggen blir en materialisering av en finlandssvensk identitet. På så sätt visar hon upp en del av sin identitet för andra genom muggarna. Det är mycket möjligt finlandssvenskheten är en del av de två andra delarna av identiteten, den man själv upplever och den som andra tillskriver en (Svensson 1997, 42) men eftersom informanten inte går närmare in på det kan vi inte direkt göra ett sådant antagande även om det verkar troligt.

Hon tar också upp sina tankar kring vilken filosofi muminmuggarna representerar. Muminvärlden med sin inställning till främlingar får enligt henne stå som motpol till de mörka krafter som blir oroliga av flyktingströmmar. Att uppfatta Mumindalen som välkomnande för främlingar och lite udda figurer är hon inte ensam om att anse (se exempel från IF 2015/027:381 ovan). Westin menar att Muminvärlden kan läsas som en paradisisk plats (Westin 1988, 108), något som kan tolkas som en plats där alla är välkomna.

Informanten menar att hon inte samlar, men har enligt henne själv tillräckligt många, tio stycken, för att hon ska kunna räkna dem som en samling. Avslutningsvis nämner hon att hennes barn ska få ära muminmuggarna för att påminna dem om deras finlandssvenska arv. Ofta när samlare talar om arv tar de upp den möjliga

ekonomiska aspekten av ärvandet (Belk 2001, 79), det är något som också syns frågelistsvaren. Informanten är på så vis ett undantag, då hon hoppas att hennes barn ska tillskriva sig en finlandssvensk identitet i och med arvet av muminmuggarna. Det blir på så vis en identitet hon redan tillskrivit dem. Också här kan muminmuggarna ses som en del av det finlandssvenska kulturarvet, en materiel kulturkomponent som överförs mellan generationerna (Lillbroända-Annalla 2014, 43).

Resultat

Syftet med avhandlingen är att ta reda på om och hur samlande och bruket av muminmuggar kan ses som identitetsskapande processer. Vad framgår av analysen kan man konstatera att muminmuggssamlandet kan ses om identitetsskapande processer på flera olika sätt. Här följer de olika identiteter och identitetsskapande processer som analyserats i föregående kapitel.

Samlandet på muminmuggar kan vara en del av en samlaridentitet, många samlar aktivt och köper varje ny mugg när den kommer ut och letar på lopptorg och websidor efter de äldre muggarna. Samlandet är också selektivt, informanterna lägger själv upp vilka muminmuggar som de vill ha i sin samling. Alla är till exempel inte intresserade av de nya muggarna, medan andra är nöjda med att köpa de som finns i produktion. Många av informanterna är ofta passionerade i sitt samlande och kan växla mellan att besatt leta äldre muggar och harmoniskt införskaffa dem när nya kommer ut på marknaden. Samlandet är ett individuellt projekt, men det kan delas med familjemedlemmar, som bland annat kan köpa nya muggar åt samlaren, och med vänner som kommer på besök och använder muggarna.

Samlaridentiteten är inte en given identitet för informanterna som samlar på muminmuggar. Ett sätt där vissa informanter skiljer sig från andra är bruket av samlarobjekten. Enligt Belks definition frångår föremålet sin vardagliga funktion när det blir en del av en samling. Även om många informanter inte använder muggarna längre är det många som fortsättningsvis använder muggarna för att dricka bland

annat kaffe ur. Det är informanterna själva som tar upp dessa kulturella mönster, att de inte ser sig som samlare när de inte uppfyller en viss del av det som vi vet är Belks definition av samlande, så kan man anta att Belks definition är en vedertagen uppfattning av vad samlande är. På det viset har Belk gjort en bra analys av hur många samlare upplever sitt samlande, även om hans definition av samlande inte kan ses som absolut. Däremot förekommer det informanter som ser sig som samlare trots att de bryter mot någon deldefinition av samlandet. Nylund Skog påpekar att föremålen inte nödvändigtvis måste tas ur bruk för att vara en del av en samling (Nylund Skog 2017, 4). Flera informanter både samlar på och använder sina muggar och upplever detta till trots sig som fullvärdiga samlare.

I materialet förekommer muminmuggssamlare som inte passar in i Belks definition, de passiva samlarna, de informanter som samlar på muminmuggar genom att få dem i gåva. Det är en typ av samlande som går stick i stäv mot vad Belk menar att samlande innebär. Enligt Belk är den aktiva delen i samlandet så viktigt att vissa samlare kan ta illa vid sig av vänners och familjemedlemmars gåvor som utökar samlingen. Det egna letandet efter nya föremål och införskaffandet av dem är en viktig del av den kontroll som samlaren har över sin samling (Belk 2001, 69–70). De mer passiva muminmuggssamlarna gläds istället när de får gåvor som utökar samlingen. Alla som införskaffar muminmuggar, eller får dem i gåvor, ser sig dock inte som samlare. Det är alltså möjligt, men inte nödvändigt, att skapa en samlaridentitet som en person som på sätt eller annat införskaffar muminmuggar. Trots att Belks definition av samlande kan uppfattas som allmängiltig, och passar in på många av informanternas uppfattning av samlande, är samlande ett beteende som är bredare än vad olika definitioner låter påskina (Pearce 1994 157–159).

Motiven på muminmuggarna är väldigt enkla att identifiera sig med eftersom mumifigurerna kan ses som reflektioner av vår värld och våra personligheter (Westin 1988, 106). Oavsett hur man kommit i kontakt med Tove Janssons figurer, via litteraturen eller den animerade tv-serien, bildar man snabbt en uppfattning om vem och hur de är. Att se figurerna som typfigurer (Strandén 2010), som kan spegla både karaktärsdrag och värderingar öppnar upp för olika sorters identifieringar med dem. I materialet kommer alla tre av Svenssons identitetsaspekter tydligt fram, den

självupplevda, den uppvisade och den tillskrivne. Informanterna, och deras familj eller gäster, kan få personligheter speglade i motiven på muggarna. I valet av motiv kan man visa upp en del av sin identitet för andra, men också för sig själv. Motiven låter också informanterna identifiera sig med muggarna enligt humör eller visa upp olika sociala relationer. Speciellt muggar med Muminrollets föräldrar används för att återspegla mamman och pappan inom familjen. Barn har en mycket större variation bland val av motiven, men även deras favoritmuggar kan spegla en del av deras upplevda eller tillskrivna identitet.

I materialet förekommer också andra exempel på identiteter som andra tillskriver en. På så vis kan muggarna spegla alla tre sidor av identiteten. Till exempel en far som dricker morgonkaffe ur en mugg med Muminpappa som han fått i gåva visar upp en identitet både för sig och för andra samtidigt som det är en identitet han har fått tillskriven sig. Det finns också informanter som väljer ut rätt mugg till rätt person under kaffebjudningar som ett sätt att tillskriva någon en viss identitet. Valet av mugg är något som kan leda till diskussion och väcka glädje eller oro hos informanterna. I valet tillskrivs man egenskaper eller värderingar som motivet på muggen innehar. Det starkaste exemplet från frågelistan är modern som var orolig över sin dotter när hon valde Filifjonkan och sen blev glad när dottern började välja Mymlan istället. Muggarna kan också förmedla mer än identiteter. En del informanter använder muggarna som kommunikationsverktyg, där muggen förmedlar känslor mellan människor, exempelvis där modern i familjen oftast ger muggen med Muminpappa på åt fadern men när något är på tok får han en annan mugg, ofta Stinky eller Mårran som har negativa konnotationer.

Att samla Muminmuggar kan vara ett sätt att gestalta en finlandssvensk identitet. Både finlandssvenskar som bor i Svenskfinland, och i övriga Norden, samt emigranter eller ättlingar till finlandssvenskar beskriver hur muggarna upplevs finlandssvenska. Det finns även informanter som inte beskriver sig som finlandssvenska som ändå upplever en koppling mellan muminmuggarna och Svenskfinland, främst personer från Sverige, men också från Åland. Ur materialet kan man skönja två delar av Klinkmanns trefaldiga metafor för Mumindalen, och i

förlängningen muggarna, som finlandssvenska. Muminmuggarna kan upplevas som finlandssvenska både av svenskar och av finlandssvenskar. Den sista delen, där finskspråkiga ser Mumindalen och dess invånare som finlandssvenska, behandlas inte i den här avhandlingen eftersom materialet inte kan ge svar på den frågan.

Framför allt är det emigranterna som använder muggarna för att presentera en finlandssvensk identitet. Muggarna bildar en bro till Svenskfinland på ett liknande vis som nordiska föremål bildar en bro för finlandssvenska emigrantättlingar i Nordamerika (Österlund-Pötzsch 2003, 148). För vissa av informanterna blir muminmuggarna en tydlig materiel del av deras finlandssvenska kulturarv.

Det kan alltså konstateras att samlande och bruket av muminmuggar kan ses som en del av en identitetsskapande process. Muminmuggssamlare uppvisar, eller tillskrivs, ofta en samlaridentitet, även om samlandet inte nödvändigtvis fungerar på samma vis som den vedertagna uppfattningen utgående från Belks samlarbegrepp. Motiven på muggarna tillåter en identifiering med muggen. Det är väldigt många som på något vis identifierar sig med motiven på muggarna. Muggen kan spegla ens person och sociala situation, men också spegla känslor och förmedla dem mellan människor. Muminmuggarna kan också förmedla eller förstärka en finlandssvensk identitet.

Avslutande diskussion

I avhandlingen har jag analyserat informanternas berättelser om identiteter. Frågelistsvaren som utgör avhandlingens material är ett rikt material och kunde användas till flera olika studier, ett exempel är den mängd kommentarer om design och muggarnas estetik. Jag har enbart använt ungefär hälften av materialet, det vill säga svaren från Finland och de svar från övriga Norden med finlandssvenska kopplingar, då jag under min första genomläsning av materialet upptäckte finlandssvenskheten som ett kulturellt mönster. Eftersom jag endast använt drygt hälften av svaren finns det också gott om material kvar att analysera. Det som framgår av materialet är att det går tydligt att dra paralleller till muminmuggarna. Ett

av de mer fascinerande svaren kom från Göteborg och hade inte någon koppling till Svenskfinland.

Vi har under en period haft hantverkare hemma, och jag kom på mig själv med att göra ett litet experiment, som till början var ett misstag. Jag satte fram fyra muggar på kvällen innan de kom, när det var tre som skulle ha kaffe. Snorkfröken, Snusmumriken, Mårran och Muminpappan som konstnär. När jag kom upp såg jag att det var kafferester i Snorkfröken, Snusmumriken och Muminpappan som konstnär. Men ingen ville ha koppen med Mårran. Jag provade igen, nästa dag, med rena koppar. Samma grej. Mårran var inte använd. Jag provade att sätta fram Mårran och två andra. Då hämtade de en annan kopp i skåpet. Mårran förblev alltså oanvänd. Ingen ville riktigt ha den koppen, trots att den var lika ren och fräsch som de andra. (IF 2015/027:158)

Här har informanten först märkt att ingen ville ha muggen med Mårran, och sen gjort ett litet experiment av det. Ett test som är lyckat eftersom det visar att hantverkarna verkligen undviker muggen med Mårran som motiv, så till den grad att de hellre hämtar en ny mugg från skåpet än att ta den som står framme. Mårran som typfigur är som tidigare nämnt fylld med negativa konnotationer, så det är i sig inte konstigt att de inte vill identifiera, eller associera, sig med henne. Mårranmuggen är trots allt bara är en kaffemugg, men motivet gör den obrukbar för hantverkarna. Svaret är ett av de tydligaste exemplen på hur lätt identifieringen med muminmuggarna kan vara, då tre utomstående hantverkare förhåller sig till motiven på muggarna som informanten bjuder dem att dricka kaffe ur.

Muminfigurerna verkar vara populära i hela Norden, eftersom många av informanterna från både Norge och Sverige påpekade en stark relation till antingen Tove Jansson eller till Mumindalens invånare. Bland de svenska och norska svaren förekommer informanter som talar om muminmuggarna och Finland. Eftersom de svaren inte nämner direkt Svenskfinland har jag valt att inte använda dem i analysen. De kan dock ses som en möjlig ingång till att se muminmuggarna också som finska, och kan därför tänkas spegla också en finsk identitet.

Materialet kan också vara en intressant början till att jämföra muminvärlden med sjumila skogen där Nalle Puh huserar eftersom Nalle Puh är en annan figur som är känd över hela världen och som många har en relation till. Kan Muminrollet ha en liknande status i Norden? En annan infallsvinkel kunde vara att försöka utröna om Muminfigurerna kan upplevas som Pannordiska. Jag märkte ett exempel på det när jag besökte turistbutiker på Island där de sålde muminnuggar, något som jag själv inte upplever som väldigt isländskt, men likväl fanns de där till salu.

Jag har också stött på ett par fenomen som berör muminnuggar som inte förekommer i frågelistan, utan är något som jag snappat upp i diskussioner med vänner, studiehandledare och andra som visat intresse för avhandlingen. Det ena är hur populär muminnuggen är att ge som gåva när man åker utomlands och hälsar på någon bekant. Även om mitt material inte kan påvisa ett sådant kulturellt mönster skulle det kunna förklaras med muminnuggarnas tydliga koppling till Svenskfinland/Finland. Det andra fenomenet är den så kallade muminnuggsmetoden (Fellman 2017), en metod för inseminering i hemmet som främst används av homosexuella kvinnor, där en muminnugg används som behållare för sädesvätskan. I det här fallet uppstår genast flera frågor. Varför är Teemamuggen en behållare som lämpar sig för inseminering, och varför just muminnuggar? En möjlig ingång till vidare forskning är göra intervjuer med personer som använt sig av metoden, gärna på deras tankar kring muminnuggar snarare än själva metoden i sig.

Ett annat intressant fenomen jag upptäckte tack vare materialet är att det åtminstone i vissa delar av Norge verkar vara möjligt att få en muminnugg som gåva när man donerar blod (till exempel IF 2015/027:186). Med tanke på muminnuggarnas fortsatta popularitet vill jag tro att ett liknande system i Finland kunde få väldigt positiva effekter för landets blodbanker.

Det finns mycket kvar att studera om muminnuggarna och deras kulturella påverkan. Ändå hoppas jag att avhandlingen kan ses som en början och en möjlighet att öppna upp fortsatta studier kring Mumindalens kulturella påverkan bortom litteraturen.

Sammanfattning

I denna avhandling har jag undersökt muminmuggssamlande som fenomen. Efter egna observationer och diskussioner har jag märkt att muminmuggar har blivit väldigt populärt i min omgivning. I Svenskfinland är det inte längre ovanligt att någon i ens bekantskapskrets har 20 eller flera muminmuggar hemma. Arabias produktion av muminmuggar startade i början av 1990-talet, då med endast en handfull olika motiv. Idag finns det över 80 muggar med olika motiv och drygt 20 av dem är fortfarande i produktion och varje år kommer det fler.

Syftet med avhandlingen har varit att se om och möjligtvis hur samlandet av muminmuggar kan ses som identitetsskapande processer, alltså hur de som samlar och de som använder muminmuggar kan skapa identiteter i samband med samlande och bruket av muggarna. Jag har tittat på identitetsprocesser i samband med samlandet, förmågan att relatera till motiven och om muggarna kan kopplas till en upplevd finlandssvensk identitet.

Materialet är svaren på frågelistan ”Muminmuggar: Samlande och bruk”. Jag skapade frågelistan hösten 2015 i samarbete med kulturvetenskapliga arkivet Cultura vid Åbo Akademi. Frågelistan spreds via muminmuggssamlargrupper på sociala medier och lokaltidningen Åbo underrättelser. När frågelistan stängdes i slutet av året hade den fått in 515 svar. Knappt hälften av svaren är från Finland och drygt 200 svar är från Sverige. De resterande svaren är från Norge och enstaka svar är från övriga Europa och USA. Jag har valt att analysera drygt hälften av svaren, de från Finland och de svar som tar upp begreppet finlandssvensk eller Svenskfinland. Jag har använt mig av en tematisk närläsning som metod för analysen.

Jag har valt tre teoretiska begrepp för att närma mig materialet, samlande, identitet och materialitet. I avhandlingen används främst Russel Belks definition av samlande som en aktiv, selektiv och passionerad process. Definitionen är riktgivande för att närma sig begreppet, snarare än något hugget i sten. Identitetsbegreppet är hämtat från etnologen Birgitta Svensson. Enligt henne formas identiteten av, och formar, våra sociala och kulturella sammanhang. Hon delar in identiteten i tre olika aspekter,

den självupplevda, den man uppvisar åt andra och den identitet andra tillskriver en. Materialitet används för att ge muggarna en viss agens, en möjlighet att påverka människor. Agensbegreppet är hämtat från antropologen Alfred Gell som tillskriver föremål en sekundär agens, till skillnad från människans primära agens. Föremål kan alltså inte påverka människor direkt, utan via association till tidigare information, till exempel som minnen, eller med budskap människor emellan.

Resultatet av studien är att samlande och bruket av muminmuggar ofta är en identitetsskapande process. Det finns flera olika processer. Samlandet i sig kan bidra till en samlaridentitet, även om samlandet kan vara mer passivt än vad Belks definition tillåter. I Belks bredare definition av samlande bör också samlarobjekt fräntas sitt vardagliga bruk, något som inte alltid stämde överens med frågelistsvaren. Muminmuggarnas materialitet, deras förmåga att påverka de som samlar på dem och de som dricker ur dem, möjliggör också en identifiering med motiven på muggarna. Ett tydligt exempel är att mödrar ofta har en mugg med Muminmamman som motiv. Vissa informanter valde också ut muggar åt sina gäster, så att gästerna fick ett motiv som på något vis skulle passa deras identitet, tillskriven och/eller uppvisad. Samlandet av muminmuggar kan upplevas som ett sätt att upprätthålla en finlandssvensk identitet, både bland finlandssvenskar bosatta i Finland och utomlands. Eftersom motiven är tagna från den finlandssvenska författaren Tove Janssons alster upplever många muggarna som just finlandssvenska. Särskilt för finlandssvenskar bosatta utomlands blir muminmuggarna ett sätt att visa upp sin finlandssvenska identitet.

Ja jag måste säga att det verkligen var trevligt att ha er på besök. Tiden går så fort i gott sällskap. Se till att ta er hem tryggt nu innan solen går ner bakom skären. Jag får önska er en god fortsättning så ses vi kanske igen någon gång. Adjö.

Referenser

- Allardt, Erik & Starck, Christian 1981. *Språkgränser och samhällsstruktur: finlandssvenskarna i ett jämförande perspektiv*. AWE/Geber, Stockholm.
- Alsmark, Gunnar 1997. "Inledning" i *Skjorta eller själ? Kulturella identiteter i tid och rum*. Red. Gunnar Alsmark. Studentlitteratur, Lund. 9–19.
- Belk, Russel 1994. "Collectors and collecting" i *Interpreting objects and collections*. Red. Susanne M. Pearce. Routledge, London och New York. 317–326.
- Belk, Russel 2001. *Collecting in a consumer society*. Routledge, London.
- Belk, Russel & Wallendorf, Melanie 1994. "Of mice an men: gender identity in collecting" i *Interpreting objects and collections*. Red. Susanne M. Pearce. Routledge, London och New York. 240–253.
- Bergman, Johan & Marander-Eklund, Lena 2017. "Elvis, muminmuggar och andra ting: Den passionerade samlaren" i *Kulturella Perspektiv* 2017. nr. 1. 17–26.
- Damsholt, Tine & Simonsen, Dorthe Gert 2009. "Materialiseringer: Processer, relationer og performativitet" i *Materialiseringer: Nye perspektiver på materialitet och kulturanalyse*. Red. Tine Damsholt, Dorthe Gert Simonsen & Camilla Mordhorst. Aarhus Universitetsforlag, Århus. 9–37.
- Dant, Tim 2005. *Materiality and society*. Open University Press.
- Davis, Charlotte Aull 1999. *Reflexive Ethnography: A guide to researching selves and others*. Routledge, New York och London.
- Ehn, Billy & Klein, Barbro 1994 *Från erfarenhet till text: Om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Carlssons förlag, Stockholm.
- Ehn, Billy & Löfgren, Orvar 2001. *Kulturanalyser*. Gleerups Utbildning AB, Malmö.
- Gell, Alfred 2010. *Art and Agency: an anthropological theory*. Claredon press, Oxford.

Hagström, Charlotte & Marander-Eklund, Lena 2005. ”Att arbeta med frågelistor: En introduktion” i *Frågelistan som källa och metod*. Red. Charlotte Hagström & Lena Marander-Eklund. Studentlitteratur, Lund. 9–29.

Hall, Stuart 1996. *Questions of cultural identity*. Sage, London.

Henriksson, Blanka 2004. ”En introduktion till kulturanalys” i *Metodkompassen: kulturvetarens metodbok*. 167-188. Red. Lena Marander-Eklund, Ruth Illman & Blanka Henriksson. Åbo Akademi, Åbo.

Höckerstedt, Leif 2000. *Fuskfinnar eller östsvenskar: En debattbok om finlandssvenskhet*. Söderströms, Helsingfors.

Jansson, Jan-Magnus 1981. *Ledare: Ett urval ledande artiklar i Hufvudstadsbladet 1974-81*. Hufvudstadsbladet, Helsingfors.

Karjalainen, Tuula 2013. *Tove Jansson: Arbeta och älska*. Schildts & Söderströms, Helsingfors.

Karjalainen, Tuula 2016 *Tove Jansson: Lust att skapa och leva*. Förlaget M, Helsingfors.

Klinkmann, Sven-Erik 2011. *I fänrikarnas, martallarnas och dixiegranarnas land: En resa genom det svenska i Finland*. Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors.

Kovanen, Elise 2005. ”Tove Janssons Mumin” i *Mumin på Arabia: Keramiska berättelser 1957-2005*. Red. Elise Kovanen. WSOY : Iittala/Arabia, Helsingfors. 12–18.

Latour, Bruno 1999. *Pandora's hope: essays on the reality of science studies*. Harvard University Press, Cambridge.

Lillbroända-Annalla, Sanna 2014 ”Kulturarv som process och värde marker” i *Det föränderliga kulturarvet*. Red. Tytti Steel. Ethnos Ry, Helsingfors. 41–61.

Lönnqvist, Bo 2001. ”Retoriken i den etniska mobiliseringen” i *Gränsfolkets barn: finlandssvensk marginalitet och självhävdelse i kulturanalytiskt perspektiv*. Red. Anna-Maria Åström, Bo Lönnqvist & Yrsa Lindqvist. Svenska Litteratursällskapet, Helsingfors. 16–25.

- McNeill, Lynne S. 2013. *Folklore Rules: A Fun, Quick, and Useful Introduction to the Field of Academic Folklore Studies*. Utah State University Press, Utah.
- Mäkelä, Heidi 2014. *Muumit ja suuri tunnetulva: Muumilaakson tarinoissa esiintyviä tunteiden jounirakenteita sekä leikki-ikäisten lasten tunteita käsitteleviä teemoja*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Nylund Skog, Susanne 2017. ”Aspekter på samlande som kulturella, samhällliga och vetenskapliga processer: En inledning” i *Kulturella Perspektiv* 2017. nr. 1. 3–7.
- Nylund Skog, Susanne 2018. *Samlare, jägare och andra fågelskådare*. Carlsson Bokförlag, Stockholm.
- Pearce, Susan M. 1994. “The urge to collect” i *Interpreting objects and collections*. Red. Susanne M. Pearce. Routledge, London och New York. 157–159.
- Persson, Maria 2014. *Minnen från vår samtid*. (Disp.) Göteborgs Universitet, Göteborg.
- Rosengren, Annetta 2002. ”Beskrivningar: Att förmedla det sedda och hörda” i *Beskrivningens metodik: Om att sätta ord på det upplevda*. Nordiska museet, Stockholm. 19–34.
- Stattin, Jochum 2007. *Hobbyentusiaster och folkhemsbyggare*. Carlsson Bokförlag, Stockholm.
- Strandén, Sofie 2010. ”I eld, i blod, i frost, i svält”: Möten med veteraner, lottor och sjuksköterskor berättande om krig. (Disp.) Åbo Akademi, Åbo.
- Stier, Jonas 2012. *(Van)modernitet och identitet*. Studentlitteratur, Lund.
- Sundback, Susan & Nyqvist, Fredrica 2010. *Det finlandssvenska sociala kapitalet: fakta och fiktion*. Svenska litteratursällskapet, Helsingfors.
- Svanljung, Fredrik 2009. *Museer och samlande*. Statens historiska museum, Stockholm.
- Svensson, Birgitta 1997. ”Livstid” i *Skjorta eller själ: Kulturella identiteter i tid och rum*. Red. Gunnar Alsmark. Studentlitteratur, Lund. 38–58.
- Tonkins, Elizabeth, 1992. *Narrating our past*. Cambridge University Press, Cambridge.

Vallerand, Robert J. 2008. "On the psychology of passion: In search of what makes people's lives worth living" i *Canadian Psychology* vol 49, 1–13.

Westin, Boel 1998. *Familjen i dalen: Tove Janssons muminvärld*. Bonniers, Stockholm.

Westin, Boel 2007. *Tove Jansson: Ord, bild, liv*. Schildts, Helsingfors.

Källor

Ahola, Suvi 2014. "Jansson, Tove" i *Biografiskt lexikon över Finland Svenska Litteratursällskapet i Finland* URN:NBN:fi:sls-4317-1416928956923 (hämtad 2018-05-05)

Fellman, Ida 2017. *Assisterad befruktning - från anonym sperma till registrerade donatorer* Svenska YLE <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/04/13/assisterad-befruktning-fran-anonym-sperma-till-registrerade-donatorer> (hämtad 2018-05-03)

Finska Notisbyrån 2015. *Arabia-tillverkningen flyttar utomlands*. Vasabladet 9.9.2015

Klingberg, Laura 2018. *Muminmuggen slutsåld – Moomin Characters svarar på kritik*. Hufvudstadsbladet 9.8.2018

Schroeder, Kira & Forsström Nanette 2017. *Penseln, pennan och hjärtat* YLE Arenan 22.3.2017

Lönnqvist Bo 2008. *Minoriteternas Förbannelse* Hufvudstadsbladet 19.11.2008

Söderblom, Erik 2008. *Kring Hemulernas högborg* Hufvudstadsbladet 11.11.2008

Norrmén, Theresa 2006. *Strömsökväll med Muminrollen*. Hufvudstadsbladet 12.9.2006

Österholm, Atte 2018 *"Muminmuggarnas Rolls Royce" såldes för över 8 500 euro i Sverige*. Hufvudstadsbladet 13.2.2018

Moomin.com, Snorkfröken. <http://www.moomin.com/sv/figurer/snorkfroken/> (hämtad 2018-04-28)

Muumimuseo.fi, Om samlingarna <https://muumimuseo.fi/en/moomin-museum/about-the-collection/>

(hämtad 2018-8-31)

Muminmuggs-Samlare gruppen på Facebook

<https://www.facebook.com/groups/231891000221222/> (hämtad 2018-05-06)

Muminvärlden i Siffror. <https://www.muminvarlden.fi/for-media/foretagsinfo>

(Hämtad 2018-05-06)

Nationalencyklopedin, fantastisk. <http://www.ne.se> (hämtad 2018-04-13)

Nationalencyklopedin, kulturarv. <http://www.ne.se> (hämtad 2018-04-25)

Enkätundersökning av ÅSUB 1999 *Ålänningarna och deras identitet*. Rapport 1999:7

Arkivmaterial

Muminmuggar - Samlande och bruk IF 2015/027:1-515